



Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 17. aprila 2018 *

„Neizpolnitev obveznosti države – Okolje – Direktiva 92/43/EGS – Ohranjanje naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst – Člen 6(1) in (3) – Člen 12(1) – Direktiva 2009/147/ES – Ohranjanje prostoživečih ptic – Člen 4 in 5 – Območje Natura 2000 ‚Puszcza Białowieska‘ – Sprememba gozdnogospodarskega načrta – Povečanje količine lesa, ki ga je mogoče izkoriščati – Načrt ali projekt, ki ni neposredno potreben za upravljanje območja in lahko na to območje pomembno vpliva – Ustrezna presoja posledic za območje – Poseg v celovitost območja – Dejansko izvajanje ohranitvenih ukrepov – Vplivi na razmnoževališča in počivališča zavarovanih vrst“

V zadevi C-441/17,

zaradi tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 258 PDEU, vložene 20. julija 2017,

Evropska komisija, ki jo zastopajo C. Hermes, H. Krämer, K. Herrmann in E. Kružíková, agenti,

tožeča stranka,

proti

Republiki Poljski, ki jo zastopajo J. Szyszko, minister za okolje, ter B. Majczyna in D. Krawczyk, agenta, skupaj s K. Tomaszewskim, ekspert,

tožena stranka,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano, podpredsednik, M. Ilešič, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. Malenovský in E. Levits, predsedniki senatov, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin, F. Biltgen, sodniki, K. Jürimäe, sodnica, C. Lycourgos in E. Regan (poročevalec), sodnika,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 12. decembra 2017,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 20. februarja 2018

izreka naslednjo

* Jezik postopka: poljščina.

Sodbo

- 1 Evropska komisija s tožbo Sodišču predlaga, naj ugotovi, da Republika Poljska ni izpolnila svojih obveznosti:
 - na podlagi člena 6(3) Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 2, str. 102), kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2013/17/EU z dne 13. maja 2013 (UL 2013, L 158, str. 193) (v nadaljevanju: Direktiva o habitatih), s tem, da je sprejela prilogo h gozdnogospodarskemu načrtu za gozdnogospodarsko območje Białowieže, ne da bi se prepričala, da se s to prilogo ne bo posegalo v celovitost območja, pomembnega za Skupnost (v nadaljevanju: OPS), in posebnega območja varstva (v nadaljevanju: POV) PLC200004 Puszcza Białowieska (v nadaljevanju: območje Natura 2000 Puszcza Białowieska);
 - na podlagi člena 6(1) Direktive o habitatih ter člena 4(1) in (2) Direktive 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL 2010, L 20, str. 7), kakor je bila spremenjena z Direktivo 2013/17 (v nadaljevanju: Direktiva o pticah), s tem, da ni določila potrebnih ohranitvenih ukrepov, ki bi ustrezali ekološkim zahtevam za naravne habitatne tipe iz Priloge I Direktive o habitatih in za vrste iz Priloge II k navedeni direktivi ter za vrste ptic iz Priloge I k Direktivi o pticah in za redno pojavljajoče se selitvene vrste, ki niso navedene v tej prilogi in za katere sta bili OPS in POV, ki obsegata območje Natura 2000 Puszcza Białowieska, določeni;
 - na podlagi člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih s tem, da ni zagotovila strogega varstva za lesne hrošče, in sicer sijajnega krasnika (*Buprestis splendens*), škrlatnega kukuja (*Cucujus cinnaberinus*), rdečevratca (*Phryganophilus ruficollis*) in *Pytho kolwensis*, navedene v Prilogi IV k tej direktivi, torej ni prepovedala njihovega namernega ubijanja ali vznemirjanja in poškodovanja ali uničevanja njihovih razmnoževališč na gozdnogospodarskem območju Białowieže, in
 - na podlagi člena 5(b) in (d) Direktive o pticah s tem, da ni zagotovila varstva vrst ptic, navedenih v členu 1 te direktive, zlasti malega skovika (*Glaucidium passerinum*), koconogega čuka (*Aegolius funereus*), belohrbtega detla (*Dendrocopos leucotos*) in triprstega detla (*Picoides tridactylus*), torej ni zagotovila, da se te vrste na gozdnogospodarskem območju Białowieže v času razmnoževanja in vzreje mladičev ne ubijajo ali vznemirjajo ter da se njihova gnezda in jajca namerno ne uničujejo, poškodujejo ali odstranjujejo.

I. Pravni okvir

A. Direktiva o habitatih

- 2 Člen 1 Direktive o habitatih določa:

„V tej direktivi:

- (a) *ohranjanje* pomeni vrsto ukrepov, ki so potrebni za vzdrževanje ali obnovitev ugodnega stanja naravnih habitatov in populacij prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, kot je opredeljeno v (e) in (i);

[...]

- (c) *naravni habitatni tipi v interesu Skupnosti* pomenijo tiste, za katere na ozemlju iz člena 2 velja, da:
 - (i) jim grozi nevarnost izginotja na svojem naravnem območju razširjenosti;

- ali
- (ii) imajo majhno naravno območje razširjenosti zaradi zmanjševanja ali omejenosti območja samega;
- ali
- (iii) predstavljajo izjemne primere tipičnih značilnosti ene ali več od naslednjih devetih biogeografskih regij: alpske, atlantske, črnomske, borealne, celinske, makaroneške, sredozemske, panonske in stepske regije.

Taki habitatni tipi so navedeni ali se lahko navedejo v Prilogi I;

- (d) *prednostni naravni habitatni tipi* pomenijo naravne habitatne tipe, ki so na ozemlju iz člena 2 in so v nevarnosti, da izginejo, za njihovo ohranitev pa je Skupnost še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti na ozemlju iz člena 2; ti prednostni naravni habitatni tipi so v Prilogi I označeni z zvezdico *;
- (e) *stanje ohranjenosti naravnega habitata* pomeni skupek vplivov, ki delujejo na naravni habitat in njegove značilne vrste in ki lahko vplivajo na njegovo dolgoročno naravno razširjenost, strukturo in funkcije ter dolgoročno preživetje njegovih značilnih vrst na ozemlju iz člena 2.

Šteje se, da je stanje ohranjenosti naravnega habitata 'ugodno':

- če so njegovo naravno območje razširjenosti in površine, ki jih na tem območju pokriva, stabilne ali se povečujejo, in
- če obstajajo in bodo v predvidljivi prihodnosti verjetno še obstajale posebna struktura in funkcije, potrebne za njegovo dolgoročno ohranitev, in
- če je stanje ohranjenosti njegovih značilnih vrst ugodno, kot je opredeljeno v (i);

[...]

- (g) *vrste v interesu Skupnosti* pomenijo vrste, ki so na ozemlju iz člena 2:
- (i) prizadete[...] ali
 - (ii) ranljive, kar pomeni, da bodo verjetno v bližnji prihodnosti prešle v skupino prizadetih vrst, če bodo še naprej delovali vzročni dejavniki; ali
 - (iii) redke, kar pomeni, da so njihove populacije majhne in sedaj niso prizadete ali ranljive, se jim pa to lahko zgodi. Vrste živijo na omejenih geografskih območjih ali so redko raztresene na širšem območju; ali
 - (iv) endemične in zahtevajo posebno pozornost zaradi posebnosti njihovega habitata in/ali možnega vpliva njihovega izkoriščanja na njihov habitat in/ali možnega vpliva njihovega izkoriščanja na njihovo stanje ohranjenosti.

Take vrste so navedene ali se lahko navedejo v Prilogi II in/ali Prilogi IV ali V;

- (h) *prednostne vrste* pomenijo vrste iz (g)(i), za katerih ohranitev je Skupnost še posebej odgovorna glede na delež njihovega naravnega območja razširjenosti, ki leži na ozemlju iz člena 2; te prednostne vrste so v Prilogi II označene z zvezdico *;
- (i) *stanje ohranjenosti vrste* pomeni skupek vplivov, ki delujejo na to vrsto in lahko dolgoročno vplivajo na razširjenost in številčnost njenih populacij na ozemlju iz člena 2;

Šteje se, da je *stanje ohranjenosti* ‚ugodno‘:

- če podatki o populacijski dinamiki te vrste kažejo, da se sama dolgoročno ohranja kot preživetja sposobna sestavina svojih naravnih habitatov, in
- če se naravno območje razširjenosti vrste niti ne zmanjšuje niti se v predvidljivi prihodnosti verjetno ne bo zmanjšalo, in
- če obstaja in bo verjetno še naprej obstajal dovolj velik habitat za dolgoročno ohranitev njenih populacij;

(j) *območje* pomeni geografsko opredeljeno površino z jasno določeno mejo;

(k) [OPS] pomeni območje, ki v biogeografski regiji ali regijah pomembno prispeva k ohranitvi ali obnovitvi ugodnega stanja ohranjenosti naravnega habitatnega tipa iz Priloge I ali vrste iz Priloge II in lahko tudi pomembno prispeva k usklajenosti Nature 2000 iz člena 3 in/ali pomembno prispeva k ohranjanju biološke raznovrstnosti v tej biogeografski regiji ali regijah.

Pri živalskih vrstah z velikim območjem razširjenosti ustrezajo območjem, pomembnim za Skupnost, tisti prostori na naravnem območju razširjenosti te vrste, ki imajo fizične ali biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje;

(l) *posebno ohranitveno območje* pomeni [OPS], ki ga države članice določijo z zakonskim, upravnim in/ali pogodbenim aktom in kjer se uporabljajo potrebni ohranitveni ukrepi za vzdrževanje ali obnovo ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in/ali populacij vrst, za katere je bilo območje določeno;

[...]“

3 Člen 2 navedene direktive določa:

„1. Cilj te direktive je prispevati k zagotavljanju biotske raznovrstnosti z ohranjanjem naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst na evropskem ozemlju držav članic, za katerega se uporablja Pogodba.

2. Ukrepi, sprejeti na podlagi te direktive, so namenjeni vzdrževanju ali obnovitvi ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov in prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst v interesu Skupnosti.

[...]“

4 Člen 3(1) Direktive o habitatih določa:

„Vzpostavi se usklajeno evropsko ekološko omrežje posebnih ohranitvenih območij, imenovano Natura 2000. To omrežje, ki ga sestavljajo območja z naravnimi habitatnimi tipi iz Priloge I in habitatni vrsti iz Priloge II, omogoča, da se vzdržuje ali, če je to primerno, obnovi ugodno stanje ohranjenosti zadevnih naravnih habitatnih tipov in habitatov teh vrst na njihovem naravnem območju razširjenosti.

Omrežje Natura 2000 vključuje [POV], ki so jih države članice določile na podlagi Direktive [Sveta z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (79/409/EGS) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 1, str. 98)].“

5 Člen 4 Direktive o habitatih določa:

„1. Na podlagi meril iz Priloge III (faza 1) in ustreznih znanstvenih informacij vsaka država članica predlaga seznam območij in označi, kateri naravni habitatni tipi iz Priloge I in domorodne vrste iz Priloge II so prisotni na teh območjih. Pri živalskih vrstah z velikim območjem razširjenosti ta območja ustrezajo tistim prostorom naravnega območja razširjenosti te vrste, ki imajo fizične ali biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje. Pri vodnih vrstah z velikim območjem razširjenosti se taka območja predlagajo le, če je možno opredeliti območje, ki ima fizične in biološke dejavnike, bistvene za njihovo življenje in razmnoževanje. Če je to primerno, države članice predlagajo, glede na izide spremljanja iz člena 11, prilagoditev seznama.

Seznam se pošlje Komisiji v treh letih od notifikacije te direktive skupaj z informacijami o vsakem območju. Te informacije vključujejo karto območja, njegovo ime, lokacijo, obseg in podatke, zbrane pri uporabi meril iz Priloge III (faza 1)[,] in se predložijo v obliki, ki jo določi Komisija, skladno s postopkom iz člena 21.

2. Na podlagi meril iz Priloge III (faza 2) ter v okviru vsake od devetih biogeografskih regij iz člena 1(c)(iii) in celotnega ozemlja iz člena 2(1) Komisija izdela iz seznamov držav članic v soglasju z vsako državo članico osnutek seznama [OPS], v katerem so označena območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi ali prednostnimi vrstami.

[...]

Seznam območij, ki so bila izbrana za [OPS], na katerem so označena območja z enim ali več prednostnimi naravnimi habitatnimi tipi ali prednostnimi vrstami, sprejme Komisija skladno s postopkom iz člena 21.

[...]

4. Ko je [OPS] sprejeto skladno s postopkom iz odstavka 2, zadevna država članica čim prej in najkasneje v šestih letih določi to območje za posebno ohranitveno območje in določi prednostne naloge glede na pomembnost območij za ohranjanje ali obnovitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnega habitatnega tipa iz Priloge I ali vrste iz Priloge II ter za usklajenost Nature 2000 in glede na nevarnost, da bi se ta območja razvrednotila ali uničila.

5. Takoj, ko je območje uvrščeno na seznam iz tretjega pododstavka odstavka 2, zanj velja člen 6(2), (3) in (4).“

6 Člen 6 te direktive določa:

„1. Za posebna ohranitvena območja države članice določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki po potrebi vključujejo ustrezne načrte upravljanja, pripravljene posebej za ta območja ali zajete v drugih razvojnih načrtih, ter ustrezne zakonske, upravne ali pogodbene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov iz Priloge I in vrst iz Priloge II na teh območjih.

[...]

3. Pri vsakem načrtu ali projektu, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben, pa bi sam ali v povezavi z drugimi načrti ali projekti lahko pomembno vplival na območje, je treba opraviti ustrezno presojo njegovih posledic glede na cilje ohranjanja tega območja. Glede na ugotovitve presoje posledic za območje in ob upoštevanju določb odstavka 4 pristojni nacionalni organi soglašajo z načrtom ali projektom šele potem, ko se prepričajo, da ne bo škodoval celovitosti zadevnega območja, in, če je primerno, ko pridobijo mnenje javnosti.

4. Če je treba kljub negativni presoji posledic za območje izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno tistih socialne ali gospodarske narave, in ni drugih ustreznih rešitev, država članica izvede vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti Nature 2000. O sprejetih izravnalnih ukrepih obvesti Komisijo.

[...]“

7 Člen 7 navedene direktive določa:

„Obveznosti iz člena 6(2), (3) in (4) te direktive nadomestijo vse obveznosti iz prvega stavka člena 4(4) Direktive [79/409] za območja, določena na podlagi člena 4(1) ali podobno priznana po členu 4(2) navedene direktive, od datuma začetka izvajanja te direktive ali datuma, ko država članica določi ali prizna ta območja po Direktivi [79/409], če je slednji datum kasnejši.“

8 Člen 12(1) Direktive o habitatih določa:

„1. Države članice sprejmejo potrebne ukrepe, da vzpostavijo sistem strogega varstva živalskih vrst iz Priloge IV(a) na njihovem naravnem območju razširjenosti, ki prepoveduje:

(a) vse oblike namernega ujetja ali ubitja osebkov teh vrst v naravi;

[...]

(d) poškodovanje ali uničenje razmnoževališč ali počivališč.“

9 V Prilogi I k Direktivi o habitatih, naslovljeni „Naravni habitatni tipi v interesu Skupnosti, za ohranjanje katerih je treba določiti posebna ohranitvena območja“, so v točki 9, ki se nanaša na „[n]aravne in naravnim podobne gozdne združbe z domorodnimi vrstami v gozdovih z visokimi drevesi in značilno podrastjo, ki izpolnjujejo naslednja merila: so redke ali reliktno in/ali vključujejo vrste v interesu Skupnosti“, in v naslovu 91, ki se nanaša na „[g]ozdove evropskega zmerne pasu“, navedeni subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi (hrastovo-belogabrovi gozdovi *Galio-Carpinetum*) (oznaka Natura 2000 9170) ter barjanski gozdovi (oznaka Natura 2000 91D0) in obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni (obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka) (*Alnus glutinosa* in *Fraxinus excelsior* (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*))) (oznaka Natura 2000 91E0), pri čemer sta zadnji vrsti gozda posebej navedeni kot prednostna habitatna tipa.

10 V Prilogi II k tej direktivi, naslovljeni „Živalske in rastlinske vrste v interesu skupnosti, za ohranjanje katerih je treba določiti posebna ohranitvena območja“, so v točki (a), naslovljeni „Živali“, med drugim navedeni „Nevretenčarji“, med katerimi so na seznamu vrst „žuželk“ hrošči, in sicer *Boros schneideri*, sijajni krasnik (*Buprestis splendens*), škrlatni kukuj (*Cucujus cinnaberinus*), puščavnik (*Osmoderma eremita*) in rdečevratec (*Phryganophilus ruficollis*), pri čemer je pojasnjeno, da sta ti vrsti prednostni, ter *Pytho kolwensis* in brazdar (*Rhysodes sulcatus*).

11 V Prilogi IV k navedeni direktivi, naslovljeni „Živalske in rastlinske vrste v interesu skupnosti, ki jih je treba strogo varovati“, so prav tako v točki (a), naslovljeni „Živali“, med drugim navedeni „nevretenčarji“, med katerimi so na seznamu vrst „žuželk“ hrošči, navedeni v prejšnji točki, razen *Boros schneideri* in brazdarja.

B. Direktiva o pticah

12 Člen 1 Direktive o pticah določa:

„1. Ta direktiva se nanaša na ohranjanje vseh prostoživečih vrst ptic, naravno prisotnih na evropskem ozemlju držav članic, kjer se uporablja Pogodba. Njen cilj je varovanje, upravljanje in nadzor nad temi vrstami in določa pravila njihovega izkoriščanja.

2. Uporablja se za ptice ter njihova jajca, gnezda in habitate.“

13 Člen 4 te direktive določa:

„1. Vrste iz Priloge I so predmet posebnih ukrepov za ohranitev njihovih habitatov, da se zagotovi preživetje in razmnoževanje teh vrst na njihovem območju razširjenosti.

V zvezi s tem se upoštevajo:

- (a) vrste, ki jim grozi izumrtje;
- (b) vrste, občutljive na določene spremembe v svojih habitatih;
- (c) vrste, za katere se šteje, da so redke, ker so njihove populacije majhne ali pa so omejeno lokalno razširjene;
- (d) druge vrste, ki zahtevajo posebno pozornost zaradi posebne narave svojih habitatov.

Kot osnova za vrednotenje se upoštevajo trendi in nihanja populacijskih nivojev.

Države članice razvrstijo zlasti ozemlja, ki so glede na število in velikost najprimernejša, kot [POV] za ohranjanje teh vrst, upoštevaje varstvene zahteve teh vrst na geografskem območju morja in kopnega, kjer se uporablja ta direktiva.

2. Države članice sprejmejo podobne ukrepe za redno pojavljajoče se selitvene vrste, ki niso navedene v Prilogi I, upoštevaje njihovo potrebo po varstvu na geografskem območju morja in kopnega, kjer se uporablja ta direktiva, kar zadeva njihova območja za razmnoževanje, goljenje in prezimovanje ter počivališča na njihovih selitvenih poteh. [...]

[...]

4. V zvezi z območji varstva iz odstavkov 1 in 2 države članice sprejmejo primerne ukrepe, da ne pride do onesnaženja ali poslabšanja stanja habitatov ali kakršnih koli motenj, ki v taki meri vplivajo na ptice, da bi bilo to pomembno glede na cilje tega člena. [...]"

14 Člen 5 navedene direktive določa:

„Brez poseganja v člena 7 in 9 države članice sprejmejo potrebne ukrepe za uvedbo splošnega sistema varstva vseh vrst ptic iz člena 1, ki prepovedujejo zlasti:

[...]

- (b) namerno uničenje ali poškodovanje gnezd in jajc ali odstranjevanje gnezd;

[...]

- (d) namerno vznemirjanje ptic, zlasti v času razmnoževanja in vzreje mladičev, v taki meri, da bi vznemirjanje postalo moteče glede na cilje te direktive;

[...]“

- 15 Med različne vrste, navedene v Prilogi I k Direktivi o pticah, spadajo sršenar (*Pernis apivorus*), mali skovik (*Glaucidium passerinum*), koconogi čuk (*Aegolius funereus*), belohrbti detel (*Dendrocopos leucotos*), triprsti detel (*Picoides tridactylus*), mali muhar (*Ficedula parva*) in golovrati muhar (*Ficedula albicollis*).

II. Dejansko stanje

- 16 Komisija je z Odločbo z dne 13. novembra 2007 o sprejetju prvega posodobljenega seznama območij, pomembnih za Skupnost, za celinsko biogeografsko regijo v skladu z [Direktivo o habitatih] (2008/25/ES) (UL 2008, L 12, str. 383) na podlagi predlogov držav članic odobrila, da se območje Natura 2000 Puszcza Białowieska v skladu s členom 4(2), tretji pododstavek, Direktive o habitatih zaradi obstoja naravnih habitatov in habitatov nekaterih živalskih vrst določi za OPS, ki bi ga morala nato zadevna država članica v skladu s členom 4(4) in členom 6(1) te direktive določiti za posebno ohranitveno območje. To območje, ki je bilo vzpostavljeno za zaščito 10 naravnih habitatnih tipov in 55 rastlinskih ali živalskih vrst, je tudi POV, ki je kot tako določeno v skladu s členom 4(1) in (2) Direktive o pticah. V skladu s členom 3(1) Direktive o habitatih, navedeno območje kot posebno ohranitveno območje in POV spada v omrežje Natura 2000.
- 17 Območje Natura 2000 Puszcza Białowieska je po mnenju Komisije eden najbolje ohranjenih naravnih gozdov v Evropi, njegova značilnost pa je velika količina odmrlega lesa in starih dreves, med drugim stoletnih. Njegovo ozemlje vključuje zelo dobro ohranjene naravne habitate, ki so opredeljeni kot „prednostni“ v smislu Priloge I k Direktivi o habitatih, kot so habitati 91D0 (barjanski gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni), ter druge habitate, pomembne za Skupnost, vključno s habitatom 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi).
- 18 Ni sporno, da so na ozemlju območja Natura 2000 Puszcza Białowieska glede na veliko količino odmrlega lesa številne vrste lesnih hroščev iz Priloge II k Direktivi o habitatih, med drugim *Boros schneideri* in brazdar, ter tudi tiste, ki so v Prilogi IV, točka (a), k tej direktivi navedene kot vrste, ki jih je treba strogo varovati, kot so sijajni krasnik, škrlatni kukuj, rdečevratec in *Pytho kolwensis*. Med drugim so prisotne tudi vrste ptic iz Priloge I k Direktivi o pticah, katerih habitat so odmirajoče in odmrle smreke, vključno s tistimi, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar (*Ips typographus*), kot so sršenar, mali skovik, koconogi čuk, belohrbti detel, triprsti detel, mali muhar in golovrati muhar, medtem ko je duplar (*Colomba oenas*) selitvena vrsta, za katero velja varstvo iz člena 4(2) Direktive o pticah.
- 19 Puszcza Białowieska (v nadaljevanju: Beloveški gozd) je zaradi svoje naravne vrednosti vpisan tudi na seznam svetovne dediščine Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (Unesco).
- 20 Območje Natura 2000 Puszcza Białowieska, ki se razprostira na površini 63.147 hektarov, je pod nadzorom dveh različnih organov. Eden od njiju je odgovoren za upravljanje Beloveškega narodnega parka (Białowiecki Park Narodowy, Poljska), to je ozemlja, ki obsega približno 17 % površine tega območja oziroma 10.517 hektarov. Drugi organ, Lasy Państwowe (urad za državne gozdove, Poljska), upravlja ozemlje v velikosti 52.646,88 hektara, razdeljeno na tri gozdnogospodarska območja, in sicer Białowieżo (12.586,48 hektara), Browsk (20.419,78 hektara) in Hajnówko (19.640,62 hektara). Območje Białowieże obsega približno 20 % površine območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, kar je površina, ki je skoraj enaka narodnemu parku in ki ustreza približno 24 % površine vseh treh gozdnogospodarskih območij.

- 21 Minister Środowiska (minister za okolje, Poljska) je 17. maja 2012 izdal priporočilo o izključitvi ukrepov upravljanja v gozdnih sestojih, starejših od sto let.
- 22 Minister za okolje je 9. oktobra 2012 v odgovor na predhodno preiskavo EU Pilot (spis EU Pilot 2210/11/ENVI), ki jo je Komisija začela junija 2011, sprejel Plan urzędzenia lasu (gozdnogospodarski načrt) za obdobje 2012–2021 za tri gozdnogospodarska območja Białowieże, Browska in Hajnówke (v nadaljevanju: GGN iz leta 2012), skupaj s predvidevanji glede posledic za okolje.
- 23 Z GGN iz leta 2012 je bila količina odvzema lesa, dovoljena za ta gozdnogospodarska območja, zmanjšana na približno 470.000 m³ v desetih letih, kar je pomemben delež glede na 1.500.000 m³ lesa, odvzetega med letoma 2003 in 2012. Za gozdnogospodarsko območje Białowieże je bila ta omejitev določena na 63.471 m³.
- 24 Vendar ni sporno, da je bila zaradi masovnega odvzema lesa med letoma 2012 in 2015 največja dovoljena količina iz GGN iz leta 2012 za obdobje desetih let v gozdnogospodarskem območju Białowieże dosežena v skoraj štirih letih. Hkrati je urad za gozdove v Białystoku v tem obdobju ugotovil povečano širjenje osmerozobega smrekovega lubadarja.
- 25 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Białymstoku (regionalni direktor za varstvo okolja v Białystoku, Poljska) je 6. novembra 2015 sprejel Plan zadań ochronnych (načrt upravljanja, v nadaljevanju: PZO iz leta 2015), ki določa cilje ohranjanja in ohranitvene ukrepe v zvezi z območjem Natura 2000 Puszcza Białowieska za ozemlje treh gozdnogospodarskih območij Białowieże, Browska in Hajnówke.
- 26 V prilogi 3 k PZO iz leta 2015 so glede na naravne habitate iz Priloge I k Direktivi o habitatih ter habitate vrst živali iz Priloge II k tej direktivi in vrst ptic iz Priloge I k Direktivi o pticah opredeljene prakse gospodarjenja z gozdovi, ki pomenijo potencialne nevarnosti za vzdrževanje ugodnega stanja ohranjenosti habitatov na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 27 V prilogi 5 k PZO iz leta 2015 so določeni ohranitveni ukrepi za preprečevanje potencialnih nevarnosti iz priloge 3 k temu načrtu za zaščitene habitate in vrste, prisotne na treh gozdnogospodarskih območjih.
- 28 Minister za okolje je z odločbo z dne 25. marca 2016 na predlog generalnega direktorja urada za državne gozdove odobril prilogo h GGN iz leta 2012 (v nadaljevanju: priloga iz leta 2016), namenjeno njegovi spremembi, da bi se na gozdnogospodarskem območju Białowieże obseg izkoriščanja glavnih gozdnih proizvodov, ki izhajajo iz obrezovanja pred sečnjo in iz sečnje, s 63.471 m³ povečal na 188.000 m³, površina, predvidena za pogozdovanje in ponovno pogozdovanje, pa z 12,77 hektara na 28,63 hektara za obdobje 2012–2021.
- 29 Ta predlog je bil obrazložen z „nastankom hude škode v gozdnih sestojih zaradi stalnega širjenja [osmerozobega] smrekovega lubadarja, zaradi česar je treba (v obdobju izvajanja GGN iz leta 2012) povečati izkoriščanje lesa [...] za ohranitev gozdov v ustreznem zdravstvenem stanju, za zagotovitev trajnosti gozdnih ekosistemov, za ustavitev slabšanja stanja in vzpostavitev procesa obnove naravnih habitatov, vključno s habitatmi v interesu Skupnosti“.
- 30 V navedenem predlogu je bilo pojasnjeno tudi, da se priloga iz leta 2016 „nanaša predvsem na odstranjevanje napadenih smrek za omejitve širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja (potreba po izvajanju sanitarne sečnje)“ in da bodo „drevesa odstranjena za zagotovitev varnosti oseb v Beloveškem gozdu (gozdnogospodarsko območje Białowieże), saj naraščanje števila odmirajočih dreves ogroža javnost“. Navedeno je bilo tudi, da „se je zaradi suše v zadnjih letih povečalo propadanje dreves in sestojev smrek, zaradi česar se je povečala nevarnost požara v beloveškem gozdu“.

- 31 Regionalni direktor za varstvo okolja v Białystoku je z dopisom z dne 12. februarja 2016 izdal odobritveno mnenje glede sprejetja te priloge. Poleg tega ni sporno, da je za to sprejetje Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku (regionalna direkcija urada za gozdove v Białystoku, Poljska) leta 2015 opravila presojo posledic predvidenih ukrepov za okolje (v nadaljevanju: presoja posledic iz leta 2015), s katero je bilo ugotovljeno, da ti ukrepi nimajo „znatnega negativnega vpliva na okolje niti posebej na cilje ohranitve in celovitosti območja Natura 2000 [Puszcza Białowieska]“.
- 32 Z dokumentom, prav tako z dne 25. marca 2016, sta minister za okolje in generalni direktor urada za državne gozdove, da bi razrešila položaj zaradi različnih mnenj o načinu upravljanja Beloveškega gozda „na podlagi znanstvenih dognanj“, sestavila sanacijski program, naslovljen „program za Beloveški gozd kot [Unescovo] kulturno in naravno dediščino ter kot območje iz mreže Natura 2000“ (v nadaljevanju: sanacijski program).
- 33 Sanacijski program zlasti določa, da se za dokončno razrešitev znanstvene polemike glede primernosti človekovega poseganja in sečnje dreves opravi dolgoročni poskus, pri katerem se pridrži tretjina površine treh gozdnogospodarskih območij območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, na kateri se ocenijo učinki neizvajanja gozdnogospodarskih ukrepov, da bi se ti lahko primerjali z učinki „ukrepov sečnje in izkoriščanja dreves“, predvidenih leta 2016, ki bodo potekali v drugem delu.
- 34 Generalni direktor urada za državne gozdove je 31. marca 2016 v skladu s svojo nalogo in „ob upoštevanju obveznosti v zvezi z razpršitvijo tveganj znatnega spreminjanja naravnih habitatov in izginjanja biotske raznovrstnosti zaradi enega najobširnejših širjenj osmerozobega smrekovega lubadarja v zgodovini na ozemlju Beloveškega gozda“ sprejel sklep št. 52 o določitvi podrobnih pravil glede gospodarjenja z gozdom na ozemlju gozdnogospodarskih območjih Białowieže in Browska (v nadaljevanju: sklep št. 52).
- 35 Oddelek 1 sklepa št. 52 določa, da se na teh dveh gozdnogospodarskih območjih vzpostavijo „funkcionalna referenčna območja“, na katerih bo od 1. aprila 2016 potekalo le gospodarjenje z gozdom na podlagi naravnih procesov. Tako zagotavlja, da mora biti gospodarjenje na območjih, glede katerih je pojasnjeno, da ne vključujejo naravnih rezervatov, omejeno zlasti na sečnjo dreves, ki pomenijo grožnjo za javno varnost in nevarnost požara, na omogočanje naravne obnove, na ohranjanje gozdnih virov v stanju, v katerem je človekovo poseganje v gozd čim bolj omejeno, in na vzpostavitev varovalnega pasu ob mejah teh območij z namestitvijo feromonskih vab za preprečevanje prehajanja organizmov, ki so tako škodljivi, da ogrožajo preživetje gozda, iz teh območij in proti njim.
- 36 Oddelek 2 navedenega sklepa določa, da se „[v] gozdovih na gozdnogospodarskih območjih Białowieže in Browska, ki so zunaj območij, navedenih v oddelku 1, dejavnost gospodarjenja (na podlagi gozdnogospodarskih načrtov) izvaja v skladu z načeli trajnostnega gospodarjenja z gozdom; vendar se to upravljanje izvaja tako, da je dejansko zagotovljeno varstvo narave z uporabo gozdnogospodarskih metod“.
- 37 V skladu z oddelkom 4 tega sklepa so dovoljena odstopanja od teh omejitev za dokončanje del iz obstoječih pogodb o gospodarjenju z gozdom in izvajanje del, če obveznost njihovega izvajanja izhaja iz splošno veljavnih zakonskih določb, vključno s PZO iz leta 2015.
- 38 Generalni direktor urada za državne gozdove je 17. februarja 2017 sprejel sklep št. 51 „o odstranitvi dreves, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, in o odvzemu dreves, ki pomenijo grožnjo za javno varnost in nevarnost požara, iz vseh starostnih skupin gozdnih sestojev na gozdnogospodarskih območjih Białowieže, Browska in Hajnówke“ (v nadaljevanju: sklep št. 51).
- 39 Člen 1 sklepa št. 51 med drugim pristojnim organom „glede na izredni in katastrofalni položaj zaradi širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja“ nalaga obveznost, da v teh treh gozdnogospodarskih območjih takoj opravijo sečnjo dreves, ki ogrožajo javno varnost, predvsem vzdolž prometnih poti in turističnih poti, da stalno odstranjujejo suha drevesa in ostanke po spravilu, da izvajajo stalno in

pravočasno sečnjo dreves, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, v vseh starostnih skupinah gozdnih sestojev ter da opravijo spravilo lesa in njegov prevoz ali njegovo lupljenje in skladiščenje. V členu 2 navedenega sklepa je glede tega pojasnjeno, da za potrebe sečnje „odstopa od omejitev glede starosti dreves in funkcije gozdnih sestojev“.

- 40 V zvezi z uporabo lesa, pobranega po teh sečnjah, člen 1 navedenega sklepa določa, da ga je treba vključiti v uresničitev projekta ogljičnih gozdnih gospodarstev, da se suh les, ki ga ni napadel osmerozobi smrekov lubadar, lahko shrani v začasnih objektih, nameščenih na izpraznjenih prostorih in odprtih zemljiščih, medtem ko je treba napadeni les olupiti in skladiščiti. Ta določba nalaga tudi organizacijo sistema prodaje spravljene lesa za zadovoljitev potreb prebivalcev občin na ozemelskem območju Puszcze Białowieske.
- 41 Poleg tega člen 1 sklepa št. 51 določa, prvič, vzpostavitev „različnih metod obnavljanja“, in sicer z naravnim pomlajevanjem, ponovno pogozditvijo ali sajenjem, ter varstva za obnovo gozdnih sestojev po širjenju osmerozobega smrekovega lubadarja in, drugič, obveznost, da se začnejo ti ukrepi spremljati z rednim popisovanjem stanja gozdov in ocenjevanjem biotske raznovrstnosti, vključno z uporabo naravne mreže površin za popis v velikem obsegu.
- 42 Ni sporno, da so se po sprejetju sklepa št. 51 začela odstranjevati suha drevesa in drevesa, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, na treh gozdnogospodarskih območjih Białowieže, Browska in Hajnówke, na „območju obnove gozda“ v obsegu približno 34.000 hektarov, ki obsega skoraj 54 % površine območja Natura 2000 Puszcza Białowieska. Poleg tega je bilo po navedbah Komisije, ki se opira na podatke, pridobljene od urada za državne gozdove, od začetka leta 2017 v Beloveškem gozdu skupaj posekanega več kot 35.000 m³ lesa, od tega 29.000 m³ smrekovega lesa, kar je približno 29.000 dreves.

III. Predhodni postopek

- 43 Komisija je, potem ko je bila obveščena o odobritvi priloge iz leta 2016, poljskim organom 7. aprila 2016 po elektronskem komunikacijskem sistemu v okviru predhodnega postopka EU Pilot (spis EU Pilot 8460/16/ENVI) poslala zahtevo po pojasnilih glede vrste vprašanj v zvezi s posledico povečanja odvzema lesa na gozdnogospodarskem območju Białowieže za stanje ohranjenosti naravnih habitatov in prostoživečih živalskih vrst v interesu Skupnosti na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 44 Poljski organi so v odgovoru z dne 18. aprila 2016 povečanje količine odvzetega lesa utemeljili z največjim dotedanjim širjenjem osmerozobega smrekovega lubadarja na tem območju.
- 45 Službe Komisije so bile 9. in 10. junija 2016 v Beloveškem gozdu, da bi preiskale približno deset različnih sektorjev območja Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 46 Komisija je 17. junija 2016 poljskim organom v skladu s členom 258 PDEU poslala pisni opomin z obrazložitvijo, da ukrepi, odobreni v prilogi iz leta 2016, niso bili utemeljeni, da ti organi niso zagotovili, da navedeni ukrepi ne bodo škodili celovitosti območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, in da z odobritvijo povečanja odvzema lesa niso izpolnili obveznosti, ki jih imajo v skladu z Direktivo o habitatih in Direktivo o pticah.
- 47 Minister za okolje je z dopisom z dne 27. junija 2016, naslovljenim na evropskega komisarja, pristojnega za okolje, tega obvestil, da so potrebne dodatne informacije o habitatih in vrstah na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska ter da se izvaja njihov popis.
- 48 Poljski organi so na pisni opomin odgovorili 18. julija 2016 in v celoti zavrnil očitke Komisije.

- 49 Med ministrom za okolje in evropskim komisarjem, pristojnim za okolje, je februarja in marca 2017 potekalo dopisovanje. Minister za okolje je navedel, da so že znani prvi izsledki popisa in da se je na podlagi tega odločil začeti sečnjo, predvideno v prilogi iz leta 2016.
- 50 Komisija je z dopisom z dne 28. aprila 2017 na Republiko Poljsko naslovila obrazloženo mnenje, v katerem ji je očitala, da ni izpolnila obveznosti iz člena 6(1) in (3) in člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih ter člena 4(1) in (2) in člena 5(b) in (d) Direktive o pticah. Komisija je poljske organe pozvala, naj se s tem obrazloženim mnenjem uskladijo v enem mesecu od njegovega prejema. Ta rok je utemeljila zlasti z informacijami, da se je sečnja že začela, in z neposredno nevarnostjo, da bo območje Natura 2000 Puszcza Białowieska zato utrpelo hudo in nepopravljivo škodo.
- 51 Komisija je bila 17. maja 2017 obveščena o sprejetju sklepa št. 51.
- 52 Republika Poljska je z dopisom z dne 26. maja 2017 na obrazloženo mnenje odgovorila s trditvijo, da očitana neizpolnitev obveznosti ni utemeljena.
- 53 Ker Komisija s tem odgovorom ni bila zadovoljna, je vložila to tožbo.

IV. Postopek pred Sodiščem

- 54 Komisija je 20. julija 2017 v sodnem tajništvu Sodišča z ločeno vlogo vložila predlog za izdajo začasne odredbe v skladu s členom 279 PDEU in členom 160(2) Poslovnika Sodišča za odreditev Republik Poljski, naj ta do vsebinske odločitve Sodišča po eni strani prekine – razen v primeru ogroženosti javne varnosti – ukrepe aktivnega gospodarjenja z gozdom v habitatih 91D0 (barjanski gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrhami, topoli, jelšami in jeseni) in v stoletnih gozdnih sestojih v habitatu 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi) ter v habitatih sršenarja, malega skovika, koconogega čuka, belohrbtega detla, triprstega detla, malega muharja, golovratega muharja in duplarja ter v habitatih lesnih hroščev, in sicer *Boros schneideri*, sijajnega krasnika, škrlatnega kukuja, rdečevratca, *Pytho kolwensis* in brazdarja, ter po drugi strani prekine odstranjevanje odmrlih stoletnih smrek in sečnjo dreves v okviru povečanja količine lesa, ki ga je mogoče izkoriščati na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska, torej ukrepe, ki izhajajo iz priloge iz leta 2016 in sklepa št. 51.
- 55 Komisija je v skladu s členom 160(7) Poslovnika predlagala tudi, naj se zgoraj navedena začasna odredba izda, še preden tožena stranka predstavi svoja stališča, zaradi nevarnosti hude in nepopravljive škode za habitate in celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 56 Podpredsednik Sodišča je s sklepom z dne 27. julija 2017 (C-441/17 R, neobjavljen, EU:C:2017:622) začasno ugodil zadnjenavedenemu predlogu do izdaje sklepa, s katerim bo končan postopek za izdajo začasne odredbe.
- 57 Komisija je 13. septembra 2017 svoj predlog za izdajo začasne odredbe dopolnila z zahtevo, naj Sodišče Republik Poljski poleg tega naloži plačilo periodične denarne kazni, če ta ne bi upoštevala odredb, izrečenih v okviru postopka.
- 58 Republika Poljska je 28. septembra 2017 zahtevala, naj se ta zadeva dodeli velikemu senatu Sodišča v skladu s členom 16, tretji odstavek, Statuta Sodišča Evropske unije. Podpredsednik Sodišča je na podlagi člena 161(1) Poslovnika to zadevo odstopil Sodišču, ki je ob upoštevanju pomembnosti navedene zadeve to dodelilo velikemu senatu v skladu s členom 60(1) navedenega poslovnika.
- 59 Sodišče je s sklepom z dne 20. novembra 2017, Komisija/Poljska (C-441/17 R, EU:C:2017:877), ugodilo predlogu Komisije do izreka sodbe, s katero bo ta postopek končan, pri čemer pa je Republik Poljski izjemoma dovolilo izvajanje ukrepov iz priloge iz leta 2016 in sklepa št. 51, če so ti nujni in sorazmerni za neposredno in takojšnjo zagotovitev javne varnosti oseb ter če iz objektivnih razlogov

niso mogoči drugi, manj koreniti ukrepi. Sodišče je Republiki Poljski odredilo tudi, naj Komisiji najpozneje 15 dni po uradnem obvestilu o navedenem sklepu sporoči vse ukrepe, ki jih bo sprejela za njegovo popolno spoštovanje, pri čemer naj obrazloženo navede ukrepe aktivnega gospodarjenja z gozdom, ki jih namerava izvajati zaradi njihove nujnosti za zagotavljanje javne varnosti. Sodišče je pridržalo svojo odločitev o dodatnem predlogu Komisije, naj se odredi plačilo periodične denarne kazni.

- 60 Vendar je predsednik Sodišča s sklepom z dne 11. oktobra 2017, Komisija/Poljska (C-441/17, neobjavljen, EU:C:2017:794), odločil, da bo to zadevo po uradni dolžnosti predložil v obravnavo po hitrem postopku iz člena 23a Statuta Sodišča Evropske unije in člena 133 Poslovnika.

V. Tožba

- 61 Komisija v utemeljitev tožbe navaja štiri tožbene razloge, ki se nanašajo na kršitev, prvič, člena 6(3) Direktive o habitatih, drugič, člena 6(1) te direktive ter člena 4(1) in (2) Direktive o pticah, tretjič, člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih ter, četrtič, člena 5(b) in (d) Direktive o pticah.

A. Dopustnost tožbe

1. Trditve strank

- 62 Republika Poljska trdi, da očitki Komisije od drugega do četrtega niso dopustni v delu, v katerem se nanašajo na ukrepe iz sklepa št. 51, ki se izvajajo na ozemljih gozdnogospodarskih območij Browska in Hajnówke. Po eni strani naj bi bil namreč s temi očitki neutemeljeno razširjen obseg očitkov iz obrazloženega mnenja, saj se zadnjenavedeni nanašajo samo na posledice sprejetja priloge iz leta 2016 v zvezi z gozdnogospodarskim območjem Białowieže. Tako naj bi bil predmet spora razširjen tako *rationae loci* kot *rationae materiae*, saj naj bi bili ukrepi iz sklepa št. 51 drugačni od tistih, ki so opredeljeni v prilogi iz leta 2016. Po drugi strani naj besedilo očitkov od drugega do četrtega ne bi bilo jasno. Ne bi naj bilo namreč mogoče ugotoviti, ali so ti očitki povezani izključno s sprejetjem te priloge ali pa se nanašajo tudi na ukrepe, določene s sklepom št. 51.
- 63 Komisija meni, da so očitki od drugega do četrtega dopustni. Dejstva, očitana Republiki Poljski v obrazloženem mnenju, naj bi se nanašala samo na gozdnogospodarsko območje Białowieže zgolj zato, ker so se ukrepi, ki so jih sprejeli poljski organi, na ta datum nanašali samo na to območje. Vendar naj bi ta država članica iste ukrepe sprejela tudi za drugi dve gozdnogospodarski območji, ki sta del območja Natura 2000 Puszcza Białowieska. Ker gre za enaka dejstva, ki pomenijo enako ravnanje, naj bi bilo utemeljeno, da se tožba zaradi neizpolnitve obveznosti nanaša na celotno ozemlje, za katero veljajo ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom na dan vložitve tožbe pri Sodišču. Geografska razširitev, opravljena med obrazloženim mnenjem in tožbo zaradi neizpolnitve obveznosti, naj bi bila zgolj posledica odločitve poljskih organov, da sprejmejo istovrstne sklepe med predhodnim postopkom in pozno uredijo njihovo objavo.

2. Presoja Sodišča

- 64 Opozoriti je treba, da je namen predhodnega postopka zadevni državi članici omogočiti, da izpolni obveznosti, ki zanje izhajajo iz prava Unije, ali da učinkovito uveljavi razloge obrambe proti očitkom Komisije. Pravilnost predhodnega postopka ne pomeni bistvenega jamstva le za varstvo pravic zadevne države članice, temveč tudi za to, da se zagotovi, da bo v morebitnem sodnem postopku predmet spora jasno opredeljen (sodba z dne 16. septembra 2015, Komisija/Slovaška, C-433/13, EU:C:2015:602, točka 39 in navedena sodna praksa).

- 65 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je predmet tožbe zaradi neizpolnitve obveznosti na podlagi člena 258 PDEU določen z obrazloženim mnenjem Komisije, tako da mora tožba temeljiti na istih razlogih in trditvah kot to obrazloženo mnenje (sodbi z dne 8. julija 2010, Komisija/Portugalska, C-171/08, EU:C:2010:412, točka 25, in z dne 5. aprila 2017, Komisija/Bolgarija, C-488/15, EU:C:2017:267, točka 37).
- 66 Vendar ta zahteva ne more pomeniti, da je vsekakor potrebna popolna skladnost med očitki, navedenimi v izreku obrazloženega mnenja, in tožbenimi predlogi, če predmet spora, kakor je bil opredeljen v obrazloženem mnenju, ni bil razširjen ali spremenjen (glej med drugim sodbo z dne 9. novembra 2006, Komisija/Združeno kraljestvo, C-236/05, EU:C:2006:707, točka 11).
- 67 Zaradi neizpolnitve obveznosti se lahko posebej predmet tožbe razširi na dejstva, ki so nastala po obrazloženem mnenju, če so le istovrstna in pomenijo enako ravnanje kot dejstva, na katera se nanaša navedeno mnenje (glej zlasti sodbe z dne 4. februarja 1988, Komisija/Italija, 113/86, EU:C:1988:59, točka 11; z dne 9. novembra 2006, Komisija/Združeno kraljestvo, C-236/05, EU:C:2006:707, točka 12, in z dne 5. aprila 2017, Komisija/Bolgarija, C-488/15, EU:C:2017:267, točka 43).
- 68 V obravnavanem primeru je Komisija v obrazloženem mnenju in tožbi navedla enake štiri očitke, ki se nanašajo na to, da je Republika Poljska kršila obveznosti, ki jih ima na eni strani na podlagi člena 6(1) in (3) ter člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih ter na drugi strani na podlagi člena 4(1) in (2) ter člena 5(b) in (d) Direktive o pticah.
- 69 Prav tako je iz obrazloženega mnenja in tožbe razvidno, da Komisija trdi, da lahko vse te kršitve škodujejo celovitosti območja Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 70 V zvezi s tem ni sporno, da se obrazloženo mnenje nanaša samo na transakcije iz priloge iz leta 2016 na gozdnogospodarskem območju Białowieże, medtem ko se očitki od drugega do četrtega, ki so predstavljeni v tožbi in so predmet ugovora nedopustnosti, ki ga je vložila Republika Poljska, nanašajo tudi na ukrepe, ki se izvajajo na gozdnogospodarskih območjih Browska in Hajnówke v skladu s sklepom št. 51.
- 71 Vendar je treba najprej poudariti, da so vsa tri gozdnogospodarska območja del območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, na katero se nanaša obrazloženo mnenje.
- 72 Nato, tako kot priloga iz leta 2016, ki v bistvu določa, da se na gozdnogospodarskem območju Białowieże izvajajo različni ukrepi sečnje, kot so zlasti odstranjevanje smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, s sanitarno sečnjo in odstranjevanje odmirajočih dreves, ki ogrožajo javno varnost, ter ponovno pogozdovanje, sklep št. 51 določa, da se na istem gozdnogospodarskem območju ter na gozdnogospodarskih območjih Browska in Hajnówke opravljajo stalna in pravočasna sečnja dreves, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, takojšnja sečnja dreves, ki ogrožajo javno varnost, stalno odstranjevanje suhih dreves ter ponovno pogozdovanje gozdnih sestojev, na katere je vplivalo širjenje osmerozobega smrekovega lubadarja (v nadaljevanju: zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom).
- 73 Nazadnje iz navedb Komisije, ki jih Republika Poljska ni prerekala, izhaja, da je informacijo v zvezi s sprejetjem sklepa št. 51 Komisija prejela šele 17. maja 2017, potem ko je bilo 28. aprila 2017 poslano obrazloženo mnenje.
- 74 Iz tega je razvidno, da so dejstva, navedena v obrazloženem mnenju, istovrstna in pomenijo enako ravnanje kot tista, navedena v tožbi.
- 75 V teh okoliščinah je Komisija lahko v skladu s sodno prakso, navedeno v točkah 66 in 67 te sodbe, v svojo tožbo vključila ukrepe aktivnega gospodarjenja z gozdom na območjih Browska in Hajnówke območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, ne da bi to povzročilo spremembo predmeta spora.

- 76 Prav tako je iz zgoraj navedenega razvidno, da Republika Poljska v nasprotju s svojimi trditvami nikakor ni mogla dvomiti o obsegu očitkov od drugega do četrtega.
- 77 Poleg tega glede na to, da so, najprej, določbe, katerih kršitev se zatrjuje, enake, dalje, da je predmet teh kršitev, ki vse lahko škodujejo celovitosti območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, enak ter, nazadnje, da so ta ravnanja in dejstva, in sicer zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom, istovrstna in utemeljena z enakimi preudarki, to je s širjenjem osmerozobega smrekovega lubadarja in javno varnostjo, Republika Poljska ne more trditi, da ni mogla učinkovito uveljavljati svojih razlogov obrambe zoper očitke, ki jih je navedla Komisija.
- 78 V zvezi s tem je sicer treba ugotoviti, da se trditve, ki jih je ta država članica predložila v odgovoru na tožbo glede teh očitkov, izrecno nanašajo tako na ukrepe, določene v prilogi iz leta 2016, kot na tiste v sklepu št. 51.
- 79 Zato so očitki od drugega do četrtega dopustni.

B. Neizpolnitev obveznosti

1. Prvi očitek: kršitev člena 6(3) Direktive o habitatih

a) Trditve strank

- 80 Komisija trdi, da Republika Poljska s tem, da je odobrila prilogo iz leta 2016 in izvajala zadevne ukrepe aktivnega gospodarjenja z gozdom, ne da bi zagotovila, da to ne bo škodovalo celovitosti območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, ni izpolnila svojih obveznosti na podlagi člena 6(3) Direktive o habitatih.
- 81 Po mnenju Komisije priloga iz leta 2016 s tem, da spreminja GGN iz leta 2012, pomeni „načrt“ ali „projekt“, ki ni neposredno povezan z upravljanjem ali potreben za upravljanje območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, temveč lahko pomembno vpliva na to območje zaradi potrojitve prostornine lesa, ki ga je mogoče izkoriščati na gozdnogospodarskem območju Białowieże, ki jo določa. GGN iz leta 2012 naj drugače kakor PZO iz leta 2015 ne bi bil „načrt upravljanja“ v smislu člena 6(1) Direktive o habitatih, ker ne določa ciljev in potrebnih ohranitvenih ukrepov za območja Natura 2000. Glavni namen GGN iz leta 2012 naj bi bilo urejanje praks gospodarjenja z gozdom, zlasti z določitvijo največje količine lesa, ki ga je mogoče odvzeti, in ukrepov za varstvo gozdov. Pred njegovim sprejetjem ali spremembo bi bilo torej treba opraviti ustrezno presojo njegovih posledic za zadevno območje Natura 2000 glede na cilje ohranjanja tega območja v skladu s členom 6(3) Direktive o habitatih.
- 82 Vendar Komisija meni, da poljski organi niso zagotovili, da priloga iz leta 2016 ne bo škodovala celovitosti območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, kar pomeni trajno vzdrževanje značilnosti tega območja, povezanih s prisotnostjo naravnega habitata, cilj ohranitve katerega je utemeljil določitev navedenega območja za OPS in POV. V obravnavanem primeru naj bi bile značilnosti celovitosti tega območja naravni okoljski procesi, ki tam potekajo, kot so naravno pomlajevanje dreves, naravni izbor vrst, ki ga ne opravlja človek, ter naravno ekološko zaporedje, raznovrstna sestava vrst in starostna struktura gozdnih sestojev, ki vsebujejo med drugim velik delež dreves v optimalni in terminalni fazi, obilje odmrlih dreves in prisotnost vrst, ki so značilne za naravni gozd, v katerega ni posegel človek, in ki živijo v naravnih habitatih.
- 83 Ukrepi odstranjevanja odmrlih in odmirajočih dreves, gozdnogospodarski ukrepi v obliki „sanitarne sečnje“, sečnje dreves v sestojih, starejših od sto let, v subkontinentalnih hrastovo-belogabrovih gozdovih in obrečnih gozdovih ter odstranjevanja odmirajočih ali odmrlih smrek, starejših od sto let,

ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, določeni v prilogi iz leta 2016, pa naj bi hkrati pomenili potencialne nevarnosti za naravne habitate in habitate zadevnih vrst, popisane v PZO iz leta 2015. Te potencialne nevarnosti naj bi *de facto* vključevale „sanitarno sečnjo“.

- 84 Delovanje osmerozobega smrekovega lubadarja pa naj se v PZO iz leta 2015 ne bi štelo za grožnjo za zadevne habitate in prav tako naj se boj proti osmerozobemu smrekovemu lubadarju s sečnjo sestojev dreves in odstranjevanjem napadenih smrek v tem načrtu ne bi priznaval kot ohranitveni ukrep. Nasprotno, prav odstranjevanje smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar naj bi se s PZO iz leta 2015 izrecno štelo za grožnjo za habitate malega skovika, koconovega čuka in triprstega detla.
- 85 Glede na obstoječa znanstvena dognanja naj bi se faze širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja štele za del rednega naravnega cikla starih gozdov, ki vključujejo smreke. Ti pojavi naj bi se v preteklosti redno pojavljali v Beloveškem gozdu. Poleg tega naj se ne bi spremljali v okviru Beloveškega narodnega parka, v katerem naj bi bilo stanje ohranjenosti habitatov boljše kot na gozdnogospodarskih območjih, ki jih upravlja urad za državne gozdove in v katerih naj bi se izvajala „sanitarna sečnja“. Znanstvene študije naj bi tudi potrjevale, da je stanje ohranjenosti habitatov Beloveškega gozda, v katerih je izključen kakršen koli poseg človeka, boljše. Znanstveniki naj bi se bali tudi, da bi odstranjevanje odmrlih ali odmirajočih dreves porušilo starostno strukturo gozdnih sestojev, osiromašilo raznovrstnost zaščitene vrst in habitatov ter povzročilo izginjanje pomembnih virov hrane za številne zaščitene živalske vrste. Odstranjevanje odmrlega lesa v okviru „sanitarne sečnje“ naj torej ne bi bilo v skladu s cilji ohranjanja zavarovanih območij, saj je ohranjanje odmrlega lesa v gozdu potrebno za ohranitev biotske raznovrstnosti.
- 86 Komisija prav tako poudarja, da obseg, v katerem je v prilogi iz leta 2016 predvidena sečnja, ni zanemarljiv.
- 87 Najprej naj bi se namreč območja, na katerih je dovoljen odvzem lesa, ujemala s tistimi, na kateri PZO iz leta 2015 določa ohranitvene ukrepe, ki sestoje, starejše od sto let, izključujejo iz gozdnogospodarskih ukrepov.
- 88 Nato naj bi se s sklepom št. 51 v treh gozdnogospodarskih območjih območja Natura 2000 Puszcza Białowieska nalagali sečnja in odstranitev dreves iz vseh sestojev vseh starostnih skupin za boj proti osmerozobemu smrekovemu lubadarju. Tako naj bi „območje obnove gozda“, na katerem so se na podlagi priloge iz leta 2016 začeli izvajati ukrepi za preprečevanje širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja, zajemalo površino 34.000 hektarov, kar znaša 50 % površine tega območja, medtem ko naj bi referenčna območja obsegala 17.000 hektarov.
- 89 Nazadnje, tudi če bi površina, na kateri so s prilogo iz leta 2016 določeni gozdnogospodarski ukrepi, kot trdijo poljski organi, obsegala 5 % območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, to ne bi bilo zanemarljivo, ker bi to pomenilo, da se ne uporabijo obveznosti iz člena 6(3) Direktive o habitatih, in bi bilo treba odločilni pomen pripisati obveznosti ohranjanja funkcionalne celovitosti tega območja ob spoštovanju ekološke povezljivosti vrst, ki so odvisne od velike količine odmrlega lesa. Pristojni organi so dejansko s tem, da so v GGN iz leta 2012 količino lesa, ki ga je mogoče izkoriščati, določili na 63.471 m³ do leta 2021, po presoji posledic za okolje opredelili uravnoteženo raven izkoriščanja glede na cilje ohranjanja navedenega območja.
- 90 Komisija meni, da poljski organi v nobeni fazi postopka odločanja niso upoštevali mnenj več znanstvenih ustanov, s katerimi so bili sicer seznanjeni in v skladu s katerimi bi ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom v bistvu lahko povzročili škodo na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 91 Zlasti naj ti organi na podlagi presoje posledic iz leta 2015 ne bi mogli izključiti znanstvenih dvomov o obstoju škodljivih vplivov na celovitost tega območja. Ta presoja naj bi temeljila na oceni vplivov, opravljeni leta 2012, in naj bi bila osredotočena na sestoje, ki jih je napadel osmerozobi smrekov

lubadar. Poleg tega naj bi temeljila na napačni metodi, ker se ne nanaša na posebne cilje ohranjanja habitatov in živalskih vrst, ki so bili predmet PZO iz leta 2015, ker ne opredeljuje celovitosti navedenega območja in ker v njej ni navedeno, zakaj ji predvideni ukrepi ne morejo škoditi. Poleg tega naj priloga iz leta 2016 ne bi bila sprejeta na podlagi posodobljenih informacij, saj so poljski organi, da bi bolje spoznali mesta razširjenosti teh vrst, leta 2016 opravili popis zadevnega območja, katerega rezultati so se v času izdaje obrazloženega mnenja še ugotavljali.

- 92 Komisija opozarja, da na dan sprejetja odločbe, s katero se dovoli izvedba zadevnega projekta, z znanstvenega stališča ne sme biti nobenega razumnega dvoma o neobstoju škodljivih vplivov na celovitost zadevnega območja. Republika Poljska naj bi torej kršila člen 6(3) Direktive o habitatih že samo zato, ker minister za okolje ob odobritvi priloge iz leta 2016 ni mogel biti prepričan, da ukrepi, določeni v tej prilogi, ne bodo škodljivo vplivali na celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowiecka. Iz tega naj bi izhajalo tudi, da kršitve te določbe ni mogoče odpraviti z nobenim naknadnim ukrepom, niti v primeru poznejše ugotovitve, da škodljivih vplivov ni, saj ob odobritvi navedene priloge niso bili izpolnjeni pogoji za sprejetje pozitivnega sklepa.
- 93 Vzpostavitev referenčnih območij s sklepom št. 52 torej ni mogoče šteti za ukrep, ki zmanjšuje škodljive vplive izvajanja priloge iz leta 2016. Po eni strani naj ta območja ne bi bila predmet presoje posledic iz leta 2015. Po drugi strani naj vzpostavitev navedenih območij ne bi omogočala, da se preprečijo ali zmanjšajo škodljivi vplivi izvajanja navedene priloge. Omejena naj bi bila namreč na ohranitev prejšnjega stanja v delu gozdnogospodarskega območja Białowieže, vendar naj ne bi omejevala škodljivih vplivov zaradi ukrepov, določenih v prilogi iz leta 2016, na preostalem ozemlju tega območja, katerega obseg je večji. Zadevna referenčna območja naj bi bila poleg tega določena samovoljno. V resnici naj bi zato, ker določitev takih območij ne vpliva na največjo skupno količino odvzema lesa, določeno v tej prilogi, določitev teh območij povzročila povečanje sečnje na preostalem ozemlju gozdnogospodarskega območja Białowieže. Poleg tega naj bi bilo mogoče odstopiti od izključitve navedenih območij. Sklep št. 51 naj bi tudi nalagal posek in odstranitev suhih dreves in dreves vseh starostnih skupin, ki jih je napadel osmerozobi smrekovi lubadar, ne da bi se ta območja upoštevala.
- 94 Republika Poljska najprej poudarja, da je GGN iz leta 2012, tako kot priloga iz leta 2016, „načrt upravljanja“ v smislu člena 6(1) Direktive o habitatih. Tak načrt naj bi bil namreč tehnično orodje, potrebno za zagotavljanje izvajanja ohranitvenih ukrepov iz PZO iz leta 2015, saj ta ne določa količine odvzema lesa. Zlasti naj bi priloga iz leta 2016 omogočila uresničitev cilja ohranjanja, pri katerem gre za omejevanje širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja. Glede tega je treba poudariti, da je raven izkoriščanja lesa, določena v tej prilogi, in sicer 188.000 m³ za gozdnogospodarsko območje Białowieže, znatno nižja od ravni, določenih v načrtih upravljanja za obdobji 1992–2001 in 2002–2011, ki znašata 308.000 m³ oziroma 302.000 m³.
- 95 Dalje Republika Poljska poudarja, da je bilo presojeno, da bi lahko imelo izvajanje priloge iz leta 2016 potencialni vpliv na območje Natura 2000 Puszcza Białowiecka. Prav iz tega razloga naj bi se štelo, da je treba opraviti presojo posledic iz leta 2015. V obravnavanem primeru naj bi bilo na podlagi te presoje v zvezi s prvim osnutkom priloge, v katerem je bila količina izkoriščanja lesa določena na 317.894 m³, izdano odklonilno mnenje. Ob upoštevanju te presoje naj bi bilo v prilogi iz leta 2016 izkoriščanje lesa zmanjšano na 129.000 m³. Nova presoja, ki se nanaša na to prilogo, naj bi dokazovala, da znatne negativne posledice za celovitost območja niso verjetne. Navedena priloga naj bi imela dejansko znaten pozitiven učinek na elemente, zaščitene v PZO iz leta 2015. Sprememba obsega izkoriščanja naj bi bila namreč nujna za izvajanje ohranitvenih ukrepov, ki so v njem določeni. Poleg tega naj priloga iz leta 2016 ne bi določala namernega ubijanja, ujetja ali vznemirjanja živali.
- 96 Republika Poljska trdi, da je Komisija napačno domnevala, da ukrepi, našteti v prilogi iz leta 2016, sami po sebi pomenijo tveganje škodljivih vplivov na celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowiecka.

- 97 V zvezi s tem naj Komisija ne bi upoštevala tega, da je bila celovitost tega območja ustvarjena skozi stoletja s človeško roko prek trajnostnega gospodarjenja z gozdovi. Zlasti naj bi bila stanje in odstotni delež zajetih habitatov in vrst, prisotnih ob določitvi navedenega območja, rezultat prejšnjega gospodarjenja z Beloveškim gozdom, in sicer odvzema lesa v gozdnih sestojih, posajenih v preteklosti. V resnici naj bi drastično zmanjšanje – pod pritiskom Komisije – izkoriščanja lesa v starajočih se gozdnih sestojih iz GGN iz leta 2012 povzročilo propadanje gozdnih sestojev, zlasti smrek, zaradi tako povzročenega širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja. Zaradi tega propadanja naj bi se zaščiteni habitat začeli spreminjati. Zlasti habitat 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi), ki je prevladujoči habitat, naj bi se začel spreminjati v mokrišča ali travnike. Poljski organi naj bi zato pripravili sanacijski program, katerega izhodišče je splošni popis stanja habitatov in vrst na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska. V tem okviru naj bi bilo sprejetje priloge iz leta 2016 poskus vrnitve k stari metodi upravljanja.
- 98 V teh okoliščinah naj bi prekinitev ohranitvenih ukrepov ogrozila celovitost tega območja in kontinuiteto habitatov na njem. Neukrepanje človeka v podporo ohranjanja biotske raznovrstnosti naj bi povzročilo propadanje vrst in njihovih habitatov. Komisija naj bi se torej napačno oprla na prvotni značaj Beloveškega gozda in trdila, da so vrste, ki so prisotne v tem gozdu, značilne za območja, v katera človek ni posegel.
- 99 Izbira aktivnega gospodarjenja z gozdom naj bi bila sprejeta tudi v drugih državah članicah. Tako naj bi Avstrija vzpostavila program v zvezi z omejevanjem širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja v narodnih parkih in na zemljiščih z visoko naravno vrednostjo, v okviru katerega je bila prepoved izvajanja del ohranjena v „centrih za biotsko raznovrstnost“, hkrati pa so bili sosednji lesnoproizvodni gozdovi zaščiteni z uporabo gozdnogospodarskih tehnik. Na splošno naj bi bilo priporočljivo, da so zemljišča, na katerih so naravni procesi zaščiteni, kot so narodni parki, jasno razdeljena na območje brez posegov in na periferna območja, na katerih se izvajajo ukrepi za omejitev širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja. Republika Poljska naj bi z oblikovanjem referenčnih območij uporabila enak pristop.
- 100 Republika Poljska trdi, da so ukrepi, določeni v prilogi iz leta 2016, v skladu s PZO iz leta 2015. Ta načrt naj bi namreč ukrepe upravljanja, kot sta sečnja ali obrezovanje pred sečnjo, izključeval v sestojih vrste, v katerih je vsaj 10 % osebkov starih sto let ali več. V teh sestojih naj bi bila izvedena samo „sanitarna sečnja“ za odstranitev smrekovega lesa, ki ga je napadel osmerozobi smrekov lubadar. Suh les naj se ne bi odstranjeval. Poleg tega naj se „sanitarna sečnja“ ne bi izvajala v naravnih rezervatih ter v mokriščnih in vlažnih habitatih. Površine, na katerih ni predvidena „sanitarna sečnja“, naj bi tako obsegale 7123 hektarov oz. 58 % površine gozdnogospodarskega območja Białowieže. Poleg tega naj bi se ukrepi, določeni v prilogi iz leta 2016, nanašali samo na 5,4 % površine zadevnega območja, oziroma 3401 hektar. V teh okoliščinah naj bi presoja posledic iz leta 2015 izključevala, da bi se lahko uresničila potencialna grožnja, ugotovljena v PZO iz leta 2015 v zvezi z odstranjevanjem odmrlih in odmirajočih dreves.
- 101 Republika Poljska v zvezi z lesnimi hrošči dodaja, da se ne bodo odstranjevali odmrli stoječi in soncu izpostavljeni bori, ki so habitat sijajnega krasnika. Populacije škrlatnega kukuja naj bi v skladu s študijami, opravljenimi v letih 2016 in 2017 na skoraj 12.000 analiziranih drevesih, večinoma živele na trepetlikah in jesenih. Popis, ki se izvaja od aprila 2016, naj bi bil prvi projekt te vrste, v okviru katerega so bili objektivno ocenjeni in statistično preverjeni različni elementi biotske raznovrstnosti na 1400 površinah, porazdeljenih znotraj pravilne mreže, ki se razteza na celotnem območju Beloveškega gozda. Najpomembnejša grožnja za *Boros schneideri* naj bi bilo zmanjševanje števila borov. Najhujša grožnja za rdečevratca, *Pytho kolwensis* in brazdarja naj bi izhajala iz prekinitev stalnega dotoka odmrlega lesa velikih dimenzij, ki naj bi jo povzročilo hitro propadanje sestojev starejših smrek zaradi širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja.

- 102 Poleg tega naj bi izvajanje sečnje, povezane z odstranjevanjem odmrlih smrek, pozitivno vplivalo na habitat sijajnega krasnika in puščavnika s povečevanjem dostopa svetlobe v gozd. Kar zadeva druge vrste, in sicer *Boros schneideri*, škrlatnega kukuja in brazdarja, naj smreke ne bi bile njihovo najljubše drevje. Trenutno naj bi bilo v Beloveškem gozdu v povprečju približno 64 m³ odmrlega lesa na hektar. Glede na stalno nastajanje odmrlega lesa na območju naj bi ta element v celoti zagotavljal varnost habitatov zadevnih vrst lesnih hroščev.
- 103 Po mnenju Republike Poljske je treba upoštevati tudi referenčna območja. Njihov namen nikakor ni izravnati ali ublažiti domnevno negativnih posledic zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom. Ta območja naj bi bila namreč vzpostavljena v skladu z načelom lojalnega sodelovanja iz člena 4(3) PEU za primerjavo z drugimi območji Beloveškega gozda. Prav tako naj bi bila lokacija navedenih območij povezana s stanjem ohranjenosti naravnih habitatov in neobstojem potrebe po izvajanju nalog za ohranjanje, ki izhajajo iz PZO iz leta 2015. Komisija naj tudi ne bi smela poljskim organom očitati, da ta območja niso bila predmet presoje posledic za okolje. Če bi se namreč sledilo takemu razlogovanju, bi se morala enako kritizirati tudi prekinitev izkoriščanja v celotnem Beloveškem gozdu, ki jo zahteva Komisija.
- 104 V zvezi s tem naj bi Komisija napačno menila, da ima nedejavnost pozitiven vpliv na biotsko raznovrstnost. Tako naj bi iz rezultatov popisa, ki se izvaja od aprila 2016, izhajalo, da je na primer na območju strogega varstva v Beloveškem narodnem parku prisotna ena sama kolonija *Boros schneideri*, medtem ko je bila na ozemlju gozdnogospodarskega območja Białowieże taka prisotnost ugotovljena 70-krat. Podobno naj bi veljalo za številne druge vrste, kot sta med drugim mali skovik ali triprsti detel.
- 105 Nazadnje Republika Poljska glede upoštevanja najboljših razpoložljivih znanstvenih dognanj poudarja, da je Beloveški gozd ekosistem, ki je poseben in edinstven v tem, da rezultatov študij o medsebojni odvisnosti različnih organizmov, ki so bile opravljene v drugih ekosistemi, ni mogoče prenesti na stanje v tem gozdu. Čeprav naj bi del znanstvenih krogov nasprotoval preprečevanju širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja s sečnjo dreves, ki jih je napadel, naj bi obstajala tudi vrsta znanstvenih del, v skladu s katerimi bi opustitev ukrepov proti osmerozobemu smrekovemu lubadarju v Beloveškem gozdu povzročila ravno veliko verjetnost nastanka resne in nepopravljive škode za naravne habitate in habitate živalskih vrst, za katerih ohranitev je bilo določeno območje Natura 2000 Puszcza Białowiecka. Poleg tega naj bi iz študije o Beloveškem gozdu izhajalo, da bi moralo biti strogo varstvo samo dodatek, ne pa glavni element strategije za ohranitev in vzdrževanje visoke ravni biotske raznovrstnosti.

b) Presoja Sodišča

1) Uvodne ugotovitve

- 106 Spomniti je treba, da člen 6 Direktive o habitatih državam članicam nalaga vrsto specifičnih obveznosti in postopkov za zagotovitev – kot izhaja iz člena 2(2) te direktive – vzdrževanja ali po potrebi obnove ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst v interesu Evropske unije, da bi se dosegel splošnejši cilj iste direktive, ki je zagotoviti visoko raven varstva okolja glede območij, ki so zaščitena na njeni podlagi (glej v tem smislu med drugim sodbi z dne 11. aprila 2013, Sweetman in drugi, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 36, ter z dne 8. novembra 2016, Lesoochronárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, točka 43).
- 107 V tem kontekstu je namen določb Direktive o habitatih, da države članice sprejmejo primerne varstvene ukrepe za ohranitev ekoloških značilnosti območij, ki zajemajo naravne habitatne tipe (sodbi z dne 11. aprila 2013, Sweetman in drugi, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 38, ter z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 36).

- 108 Člen 6(3) Direktive o habitatih zato določa postopek presoje, katerega namen je s predhodnim nadzorom zagotoviti, da se načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem zadevnega območja ali zanj potreben, vendar lahko nanj pomembno vpliva, odobri le, če ne škoduje celovitosti tega območja (glej med drugim sodbi z dne 11. aprila 2013, *Sweetman in drugi*, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 28, ter z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 43).
- 109 Glede tega je treba pojasniti, da glede območij, določenih kot POV, obveznosti iz te določbe v skladu s členom 7 Direktive o habitatih nadomestijo obveznosti iz člena 4(4), prvi stavek, Direktive o pticah od datuma določitve na podlagi te direktive, če je zadnjenavedeni datum poznejši od datuma začetka uporabe Direktive o habitatih (glej v tem smislu med drugim sodbo z dne 24. novembra 2016, *Komisija/Španija*, C-461/14, EU:C:2016:895, točki 71 in 92 ter navedena sodna praksa).
- 110 Člen 6(3) Direktive o habitatih razlikuje dve fazi.
- 111 Prva faza, na katero se nanaša prvi stavek navedene določbe, od držav članic zahteva, da opravijo ustrezno presojo posledic načrta ali projekta na zavarovano območje, če lahko ta načrt oziroma projekt pomembno vpliva na to območje (sodbi z dne 11. aprila 2013, *Sweetman in drugi*, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 29, ter z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 44).
- 112 Natančneje – v skladu s previdnostnim načelom – če lahko načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem območja ali zanj potreben, škoduje ciljem ohranjanja tega območja, ga je treba šteti za takega, da lahko pomembno vpliva na to območje. Presoj o navedenega tveganja je treba izvesti zlasti glede na značilnosti in posebne okoljske razmere območja, na katero se tak načrt ali projekt nanaša (glej med drugim sodbi z dne 11. aprila 2013, *Sweetman in drugi*, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 30, ter z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 45).
- 113 Ker je treba ustrezno presojo posledic načrta ali projekta za zadevno območje opraviti na podlagi člena 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih, to pomeni, da je treba ob upoštevanju najboljših znanstvenih dognanj s tega področja opredeliti vse vidike zadevnega načrta ali projekta, ki lahko sami ali skupaj z drugimi načrti ali projekti vplivajo na cilje ohranjanja tega območja (glej med drugim sodbi z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 51, ter z dne 26. aprila 2017, *Komisija/Nemčija*, C-142/16, EU:C:2017:301, točka 57).
- 114 Presoja, opravljena na podlagi člena 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih, tako ne sme biti pomanjkljiva in mora obsegati celovite, natančne in dokončne ugotovitve ter sklepe, s katerimi je mogoče ovreči vsak razumen znanstveni dvom o učinkih del, ki so bila predvidena na zadevnem varovanem območju (glej med drugim sodbi z dne 11. aprila 2013, *Sweetman in drugi*, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 44, ter z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 50).
- 115 Druga faza, na katero se nanaša člen 6(3), drugi stavek, Direktive o habitatih in ki sledi prej navedeni ustrezni presoji, omejuje izdajo soglasja za tak načrt ali projekt s pogojem, da ta načrt ali projekt ne škoduje celovitosti zadevnega območja, ob upoštevanju določb odstavka 4 tega člena (sodbi z dne 11. aprila 2013, *Sweetman in drugi*, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 31, ter z dne 21. julija 2016, *Orleans in drugi*, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 46).
- 116 Za neškodovanje celovitosti območja kot naravnega habitata v smislu člena 6(3), drugi stavek, Direktive o habitatih je torej treba vzdrževati ugodno stanje ohranjenosti tega območja, kar pomeni trajno ohranitev značilnosti, ki opredeljujejo zadevno območje in so povezane s prisotnostjo naravnega habitatnega tipa, cilj ohranitve katerega je upravičil uvrstitev tega območja na seznam OPS v smislu

navedene direktive (glej med drugim sodbi z dne 11. aprila 2013, Sweetman in drugi, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 39, ter z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 47).

- 117 Soglasje za načrt ali projekt v smislu člena 6(3) Direktive o habitatih se torej lahko izda samo, če se pristojni nacionalni organi prepričajo, da tak načrt ali projekt ne bo imel trajnih škodljivih učinkov na celovitost tega območja. Tako je, kadar z znanstvenega stališča ni nobenega razumnega dvoma o neobstoju takih učinkov (glej v tem smislu med drugim sodbi z dne 11. aprila 2013, Sweetman in drugi, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 40, ter z dne 8. novembra 2016, Lesoochranárske zoskupenie VLK, C-243/15, EU:C:2016:838, točka 42).
- 118 Ta določba tako vključuje previdnostno načelo in omogoča, da se učinkovito preprečijo škodljivi vplivi predvidenih načrtov ali projektov na celovitost varovanih območij. Manj strogo merilo za izdajo soglasja ne bi moglo tako učinkovito zagotoviti uresničitve cilja varstva območij, ki se z navedeno določbo uresničuje (sodbi z dne 11. aprila 2013, Sweetman in drugi, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 41, ter z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 53).
- 119 Pristojni nacionalni organi zato ne smejo dati soglasja za posege, ki bi lahko trajno ogrozili ekološke značilnosti območij, ki zajemajo naravne habitatne tipe, ki so v interesu Skupnosti ali prednostni. Tako bi bilo zlasti, kadar lahko poseg pripelje do izginotja ali delnega in nepopravljivega uničenja prednostnega naravnega habitatnega tipa na zadevnem območju (glej v tem smislu med drugim sodbi z dne 24. novembra 2011, Komisija/Španija, C-404/09, EU:C:2011:768, točka 163, ter z dne 11. aprila 2013, Sweetman in drugi, C-258/11, EU:C:2013:220, točka 43).
- 120 V skladu z ustaljeno sodno prakso na dan sprejetja odločbe, s katero se dovoli izvedba projekta, z znanstvenega stališča ne sme biti nobenega razumnega dvoma o neobstoju škodljivih vplivov na celovitost zadevnega območja (glej med drugim sodbi z dne 26. oktobra 2006, Komisija/Portugalska, C-239/04, EU:C:2006:665, točka 24, in z dne 26. aprila 2017, Komisija/Nemčija, C-142/16, EU:C:2017:301, točka 42).
- 121 Ob upoštevanju teh načel je treba preučiti, ali je Republika Poljska, kot trdi Komisija s prvim očitkom, s sprejetjem priloge iz leta 2016 in sklepa št. 51 kršila svoje obveznosti na podlagi člena 6(3) Direktive o habitatih.

2) Obstoja načrta ali projekta, ki ni neposredno povezan z upravljanjem zadevnega območja ali zanj potreben

- 122 S priložo iz leta 2016 je bil spremenjen GGN iz leta 2012, ki se nanaša na gozdnogospodarsko območje Białowieże, da bi se za obdobje 2012–2021 v tem gozdnogospodarskem okrožju dovolilo povečanje količine lesa, ki ga je mogoče izkoriščati, s 63.471 m³ na 188.000 m³ z izvajanjem ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, kot so odstranjevanje smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, s „sanitarno sečnjo“, odstranjevanje odmrlih in odmirajočih dreves ter ponovno pogozdovanje. V skladu s sklepom št. 51 se ti ukrepi niso izvajali samo na gozdnogospodarskem območju Białowieże, temveč tudi na gozdnogospodarskih območjih Browska in Hajnówke.
- 123 Iz tega izhaja, da priloga iz leta 2016, ker je bil tako njen edini namen povečanje količine lesa, ki ga je mogoče izkoriščati, z izvajanjem zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska nikakor ne določa ciljev in ohranitvenih ukrepov za to območje, dejansko navedenih v PZO iz leta 2015, ki so ga malo prej sprejeli poljski organi.

- 124 Priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 sta torej, ker dovoljujeta tak poseg v naravno okolje, ki je namenjen izkoriščanju gozdnih virov, „načrt ali projekt, ki ni neposredno povezan z upravljanjem [območja Natura 2000 Puszcza Białowieska] ali zanj potreben“ v smislu člena 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih.
- 125 Glede tega ni pomembno, da je količina lesa, ki ga je mogoče izkoriščati, iz priloge iz leta 2016 nižja od količine, ki je dovoljena z gozdnogospodarskimi načrti za obdobji 1992–2001 in 2002–2011. Obstoj načrta ali projekta, ki ni neposredno povezan z upravljanjem zaščitenega območja ali zanj potreben, je namreč odvisen predvsem od narave zadevnega posega, in ne zgolj od njegove obsežnosti.
- 126 Poleg tega Republika Poljska napačno trdi, da je priloga iz leta 2016 omogočila uresničitev cilja ohranjanja, pri katerem gre za omejevanje širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja. Ta cilj namreč nikakor ni naveden med cilji ohranjanja v PZO iz leta 2015, ki v prilogi 3 ravno nasprotno izrecno določa, da je treba odstranjevanje smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, šteti za potencialno nevarnost za vzdrževanje ugodnega stanja ohranjenosti habitatov malega skovika, koconogega čuka in triprstega detla.
- 127 Iz tega izhaja, da bi morala Republika Poljska v skladu s členom 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih opraviti ustrezno presojo posledic zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, če je obstajala verjetnost, da bodo ti ukrepi pomembno vplivali na celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska.

3) Nujnost in obstoj ustrezne presoje posledic za zadevno območje

- 128 Ugotoviti je treba, da lahko zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom po svoji naravi, ker vključujejo izvajanje ukrepov, kot so odstranitev ali sečnja dreves v zaščitenih habitatih na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska, če se upoštevata tudi njihova obsežnost in intenzivnost, ogrozijo cilje ohranitve tega območja.
- 129 V zvezi s tem je treba med drugim poudariti, da priloga iz leta 2016 dovoljuje odvzem 188.000 m³ lesa na gozdnogospodarskem območju Białowieže za obdobje 2012–2021, kar pomeni visoko raven izkoriščanja, skoraj trikrat višjo od ravni, ki je bila dovoljena z GGN iz leta 2012 za enako obdobje.
- 130 Iz tega izhaja, da je obstajala verjetnost, da bodo zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom pomembno vplivali na celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 131 V obravnavanem primeru Republika Poljska sicer ne zanika, da bi morala v skladu s členom 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih opraviti presojo posledic teh ukrepov na navedeno območje. Trdi pa, da je ravnala povsem v skladu s to določbo, ko je opravila presojo posledic iz leta 2015.
- 132 Poljski organi so sicer – potem ko so na podlagi prve presoje ugotovili, da bi lahko prvi osnutek priloge h GGN iz leta 2012 v zvezi z gozdnogospodarskim območjem Białowieže, ki je dovoljeval izkoriščanje 317.894 m³ lesa, škodljivo vplival na celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska – to količino v prilogi iz leta 2016 zmanjšali na 188.000 m³.
- 133 Vendar presoja posledic iz leta 2015 vseeno vsebuje več bistvenih pomanjkljivosti.
- 134 Na prvem mestu je treba ugotoviti, da se ta presoja nanaša samo na prilogo iz leta 2016, in ne na sklep št. 51, čeprav je bilo s tem izvajanje ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, ki so bili v navedeni prilogi določeni zgolj na gozdnogospodarskem območju Białowieže, razširjeno na gozdnogospodarski območji Browska in Hajnówke ter posledično na celotno območje Natura 2000 Puszcza Białowieska z izključno izjemo narodnega parka.

- 135 Iz tega izhaja, da posledic teh ukrepov za ti gozdnogospodarski območji poljski organi nikakor niso presojali. V skladu s sodno prakso, navedeno v točki 113 te sodbe, pa je treba pri presoji posledic načrta ali projekta, ki ni neposredno povezan z upravljanjem zadevnega območja ali zanj potreben, upoštevati kumulativne učinke, ki jih ima ta načrt ali projekt skupaj z drugimi načrti ali projekti glede na cilje ohranjanja tega območja.
- 136 Na drugem mestu, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 162 sklepnih predlogov, je iz samega besedila točke 4.2 presoje posledic iz leta 2015, v skladu s katero „[d]oločb v zvezi s posledicami za območje Natura 2000 [Puszcza Białowieska], navedenih v ‚presoji posledic za okolje‘ za leta 2012–2021, načeloma ni treba posodobiti“, razvidno, da je bila ta opravljena na podlagi podatkov, ki so bili uporabljeni za presajo posledic GGN iz leta 2012 za to območje, in ne na podlagi posodobljenih podatkov.
- 137 Vendar presoje ni mogoče šteti za „ustrezno“ v smislu člena 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih, kadar niso navedeni posodobljeni podatki o zaščitenih habitatih in vrstah (glej v tem smislu sodbo z dne 11. septembra 2012, Nomarchiaki Aftodioikisi Aitolioakarnanias in drugi, C-43/10, EU:C:2012:560, točka 115).
- 138 To še toliko bolj velja v tej zadevi, ker se želi z zadevnimi ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom prav upoštevati nov vidik, ki naj bi se pojavil na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska po sprejetju GGN iz leta 2012, to je glede na točko 2.8 presoje posledic iz leta 2015 „večje razvrednotenje gozdnih sestojev zaradi naraščajočega širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja“, katerega prvi simptomi naj bi se v skladu s tem dokumentom pojavili že leta 2011, višek pa naj bi bil dosežen leta 2015.
- 139 Poleg tega v skladu s sodno prakso, navedeno v točkah 113, 114 in 120 te sodbe, na podlagi celovitih, natančnih in dokončnih ugotovitev ter sklepov na dan sprejetja priloge iz leta 2016, s katero je bilo dovoljeno izvajanje zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, glede na najboljša znanstvena dognanja na tem področju ne bi smelo biti nobenega razumnega dvoma z znanstvenega vidika o neobstoju škodljivih vplivov na celovitost navedenega območja.
- 140 Na tretjem mestu je treba navesti, da se presoja posledic iz leta 2015 ne nanaša na cilje ohranjanja zaščitenih habitatov in vrst na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska, na katere se je nanašal PZO iz leta 2015, in tudi ne opredeljuje celovitosti tega območja niti ne preučuje resno razlogov, iz katerih mu zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom ne bi mogli škoditi.
- 141 Predvsem pa se s to presajo, ki se osredotoča zlasti na sestoj, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, in sicer predvsem na smreke, ne preučujejo sistematično in podrobno tveganja, ki jih izvajanje teh ukrepov vključuje za vsakega od zaščitenih habitatov in vrst na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 142 Glede habitatov 91D0 (barjanski gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni) je v okviru te presoje po navedbi, da se bodo v teh habitatih izvajala „redčenja“ v sestojih, ki vključujejo smreke, brez nadaljnje analize v točki 4.2.1 ugotovljeno, da ta redčenja „ne bodo škodila stanju ohranjenosti habitata“, glede tega pa je navedeno le, da bi obseg sečnje „moral izhajati iz dejanskega tveganja, da bi se širjenje povečalo“, vendar brez kakršnega koli konkretnega podatka o verjetnem razvoju tega širjenja.
- 143 Prav tako je v presoji posledic iz leta 2015 v točki 4.2.3 ugotovljeno, da obstajajo „zanemarljive posledice“ za rdečevratca, *Pytho kolwensis*, sršenarja, belohrbtega detla, malega muharja, golovratnega muharja in duplarja, pri čemer ni podano nobeno drugo pojasnilo kot to, da gre za vrste, „ki so večinoma neposredno povezane z gozdnimi območji in za katere načrtovani ukrepi ne bodo imeli nobene pomembne posledice“. Poleg tega, čeprav je v tej presoji v isti točki 4.2.3 glede *Boros schneideri*, sijajnega krasnika, škrlatnega kukuja, puščavnika, brazdarja, malega skovika in triprstega

detla navedeno, da „posledic za njihov habitat v posameznih primerih ni mogoče izključiti“, je za izključitev obstoja pomembnih posledic ugotovljena le ohranitev „dela sestojev z odmirajočimi drevesi“, vendar ne da bi bila določena njihova količina ali kraj, na katerem jih je treba ohraniti.

- 144 Iz tega izhaja, da s presojo posledic iz leta 2015 ni bilo mogoče odpraviti vseh znanstvenih dvomov o škodljivih učinkih priloge iz leta 2016 na območje Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 145 Ta ugotovitev je potrjena s tem, da je bil na dan odobritve te priloge sprejet sanacijski program, šest dni pozneje pa sklep št. 52.
- 146 Kot namreč izhaja iz obrazložitve tega programa in iz določb tega sklepa, so bili ti ukrepi namenjeni natančni oceni posledic ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, ki so bili v navedeni prilogi predvideni na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska, z vzpostavitvijo referenčnih območij na gozdnogospodarskih območjih Białowieže in Browska, na katerih se ne sme izvajati nobenega od teh ukrepov.
- 147 V skladu s pojasnili, ki jih je posredovala Republika Poljska sama, bi morali ti območji zlasti omogočiti, da se na površini približno 17.000 hektarov ocenijo spremembe značilnosti tega območja brez vsakršnega človekovega posega, da bi se te spremembe primerjale s tistimi, ki izhajajo iz ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, ki so predvideni v prilogi iz leta 2016 in se bodo tako izvajali na preostali površini zadevnih treh gozdnogospodarskih območij, ki obsega 34.000 hektarov.
- 148 Vendar mora biti ustrezna presoja posledic zadevnega načrta ali projekta za območje opravljena pred njegovo odobritvijo (glej zlasti sodbo z dne 7. septembra 2004, Waddenvereniging in Vogelbeschermingsvereniging, C-127/02, EU:C:2004:482, točka 53). Ne more biti torej opravljena sočasno ali pozneje (glej po analogiji sodbi z dne 20. septembra 2007, Komisija/Italija, C-304/05, EU:C:2007:532, točka 72, in z dne 24. novembra 2011, Komisija/Španija, C-404/09, EU:C:2011:768, točka 104).
- 149 Poleg tega ni sporno, da ob sprejetju priloge iz leta 2016 poljski organi niso imeli na voljo popolnih izidov popisa o biotski raznovrstnosti območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, ki ga je bilo treba po njihovem mnenju opraviti od aprila 2016, da bi se opredelila mesta razširjenosti zaščitene vrste na tem območju.
- 150 Iz tega izhaja, da so se navedeni organi torej sami zavedali nezadostnosti podatkov, ki so bili na voljo ob sprejetju te priloge, v zvezi s posledicami zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom za te vrste.
- 151 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da poljski organi, ker niso imeli na razpolago vseh upoštevnihih podatkov za presojo posledic zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom na celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, pred sprejetjem priloge iz leta 2016 in sklepa št. 51 niso izvedli ustrezne presoje teh posledic in s tem niso izpolnili svoje obveznosti, ki izhaja iz člena 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih.

4) Poseg v celovitost zadevnega območja

- 152 Komisija poleg tega trdi, da so poljski organi odobrili zadevne ukrepe aktivnega gospodarjenja z gozdom, čeprav se s temi lahko posega v celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 153 Glede tega je treba poudariti, da je bilo območje Natura 2000 Puszcza Białowieska, kot je navedeno v točki 16 te sodbe, na predlog Republike Poljske uvrščeno med OPS na podlagi Direktive o habitatih in da je tudi POV za ptice, določeno v skladu z Direktivo o pticah.

- 154 Sistem varstva, uveden s tema direktivama za območja v omrežju Natura 2000, pa sicer, kot trdi Republika Poljska, ne prepoveduje kakršne koli človeške dejavnosti znotraj teh območij, temveč soglasje za navedene dejavnost pogojuje z izpolnjevanjem obveznosti, ki jih določata ti direktivi (glej v tem smislu sodbo z dne 21. julija 2011, Azienda Agro-Zootecnica Franchini in Eolica di Altamura, C-2/10, EU:C:2011:502, točka 40).
- 155 Zato so, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 134 sklepnih predlogov, trditve te države članice v zvezi s tem, da Beloveškega gozda ni mogoče šteti za „naravni“ ali „primarni“ gozd, ker je že od nekdaj predmet dejavnega človeškega izkoriščanja, ki je določilo njegove značilnosti, popolnoma neupoštevne, saj direktivi o habitatih in pticah ne glede na opredelitev tega gozda določata, kako se gospodari z njim.
- 156 Tako lahko Republika Poljska v skladu s členom 6(3), drugi stavek, Direktive o habitatih, ki se uporablja na podlagi člena 7 te direktive, za POV dovoli zadevne ukrepe aktivnega gospodarjenja z gozdom le, če ti ne vključujejo škodljivih učinkov na trajno ohranitev značilnosti območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, ki so povezana z obstojem habitatnih tipov, katerih cilj ohranitve je upravičil uvrstitev tega območja na seznam OPS.
- 157 V obravnavanem primeru ni sporno, da cilj ohranjanja, ki je privedel do določitve območja Natura 2000 Puszcza Białowieska kot OPS in POV, ustreza ohranitvi ugodnega stanja ohranjenosti – na podlagi značilnosti tega območja – habitatov 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi), 91D0 (barjanski gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni), habitatov lesnih hroščev, kot so *Boros schneideri*, sijajni krasnik, škrlatni kukuj, rdečevratec, *Pytho kolwensis* in brazdar, ter habitatov ptic, kot so sršenar, mali skovik, koconogi čuk, belohrbti detel, triprsti detel, mali muhar, golovrati muhar in duplar.
- 158 Za ugotovitev neizpolnitve obveznosti iz člena 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih Komisiji ob upoštevanju previdnostnega načela, ki je, kot je bilo navedeno v točki 118 te sodbe, vključeno v to določbo, ni treba dokazati vzročne zveze med zadevnimi ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom in posegom v celovitost teh habitatov in vrst, temveč zadostuje, da dokaže obstoj verjetnosti ali tveganja, da bi ti ukrepi povzročili tak poseg (glej v tem smislu sodbo z dne 24. novembra 2011, Komisija/Španija, C-404/09, EU:C:2011:768, točka 142 in navedena sodna praksa).
- 159 Zato je treba preizkusiti, ali lahko, kot Komisija navaja v utemeljitev svojega prvega očitka, zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom povzročijo škodljive učinke za navedene zaščitene habitate in vrste na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska in posledično posegajo v celovitost tega območja.
- 160 V zvezi s tem je treba najprej ugotoviti, da se sicer ti ukrepi nanašajo „predvsem“ – v skladu z besedilom priloge iz leta 2016 – na sečnjo smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, vendar niti ta priloga niti sklep št. 51 ne vsebujeta omejitev v zvezi s starostjo dreves ali gozdnih sestojev, na katere se ti ukrepi nanašajo, zlasti glede na habitat, v katerem so. Nasprotno, sklep št. 51 izrecno določa sečnjo dreves, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, „v vseh starostnih skupinah gozdnih sestojev“ in pojasnjuje, da se pri sečnji odstopa od „omejitev glede starosti dreves in funkcije gozdnih sestojev“. Iz tega izhaja, da priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 dovoljujeta sečnjo stoletnih smrek v vseh vrstah sestojev, vključno z zaščitenimi habitatmi.
- 161 Dalje, očitno tako priloga iz leta 2016 kot sklep št. 51 omogočata sečnjo dreves iz razlogov „javne varnosti“ brez kakršnega koli pojasnila glede konkretnih okoliščin, ki utemeljujejo sečnjo iz teh razlogov.
- 162 Poleg tega priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 omogočata odstranitev kakršne koli vrste „dreves“ – ki ne vključujejo le smrek, ampak tudi bore, gabre, hraste, vrbe, topole, jelše in jesene – če so „mrtva“, „suha“ ali „odmirajoča“, pri tem pa ne določata omejitev glede zadevnih sestojev.

- 163 Tako v nasprotju s trditvami Republike Poljske pri zadevnih ukrepih aktivnega gospodarjenja z gozdom ne gre samo za „sanitarno sečnjo“ za odstranitev zgolj tistih smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, in omogočajo sečnjo ali obrezovanje pred sečnjo v sestojih vrste, v katerih je vsaj 10 % osebkov starih sto let ali več.
- 164 V skladu s sodno prakso, navedeno v točki 119 te sodbe, pa obstaja nevarnost, da ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom, kakršni so zadevni, pri katerih gre za odstranitev in sečnjo velikega števila dreves na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska, že po svoji naravi trajno ogrozijo ekološke značilnosti tega območja, ker neizogibno lahko povzročijo izginotje ali delno in nepopravljivo uničenje zaščitениh habitatov in vrst na navedenem območju.
- 165 Tako je treba ugotoviti, da zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom pomenijo prav uresničitev potencialnih nevarnosti, ki so jih poljski organi opredelili v prilogi 3 k PZO iz leta 2015 za te habitate in vrste.
- 166 Najprej je namreč „sečnja dreves v sestojih, starejših od sto let“, opredeljena kot potencialna nevarnost v PZO iz leta 2015 za habitata 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni) ter za sršenarja, ki živi v teh habitatih, „obrezovanje dreves“ in „obnova gozdov in mešanih gozdov z gozdnogospodarskimi ukrepi“ pa sta poleg tega navedena kot nevarnosti za *Boros schneideri*.
- 167 Dalje je „odstranjevanje borov in smrek, ki jih je napadel zalubnik in so starejši od sto let“, torej takih, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, opredeljeno kot potencialna nevarnost za malega skovika, koconogega čuka in triprstega detla.
- 168 Nazadnje je „odstranjevanje odmrlih ali odmirajočih dreves“ opredeljeno kot potencialna nevarnost za habitata 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni) ter za malega skovika, koconogega čuka, belohrbtega detla, triprstega detla in škrlatnega kukuja, medtem ko je „odstranjevanje odmirajočih dreves“ opredeljeno kot potencialna nevarnost za *Boros schneideri*, sijajnega krasnika, škrlatnega kukuja, rdečevratca, *Pytho kolwensis* in brazdarja.
- 169 V zvezi s tem je treba pojasniti, da ker zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom natančno ustrezajo potencialnim nevarnostim – ki so jih poljski organi opredelili v prilogi 3 k PZO iz leta 2015 – za te habitate in vrste, za presojo posega v celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska v nasprotju s trditvami Republike Poljske ni pomembno, da priloga iz leta 2016 ne vsebuje nobene določbe, ki bi izrecno določala namerno ubijanje, ujetje ali vznemirjanje živali.
- 170 Teh ugotovitev ni mogoče izpodbijati z nobeno od drugih trditev Republike Poljske.
- 171 Na prvem mestu v zvezi s potrebo po boju proti širjenju osmerozobega smrekovega lubadarja sicer ob upoštevanju previdnostnega načela, ki je eno od temeljev politike visoke ravni varstva, ki ji sledi Unija na področju okolja v skladu s členom 191(2), prvi pododstavek, PDEU, in v skladu s katerim je treba razlagati zakonodajo Unije o varstvu okolja, ni mogoče izključiti, da je lahko državi članici ob strogem spoštovanju načela sorazmernosti dovoljeno izvajanje gozdnogospodarskih ukrepov na območju Natura 2000, zaščitenum na podlagi direktiv o habitatih in pticah, za zaustavitev širjenja organizma, ki lahko škodi celovitosti tega območja.
- 172 Vendar v obravnavani zadevi na podlagi trditev, ki jih je v zvezi s tem podala Republika Poljska, ni mogoče šteti, da so lahko zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom utemeljeni s potrebo po zaustavitvi širjenja takega škodljivega organizma.

- 173 Prvič, kot je razvidno že iz točk 126 in 167 te sodbe, osmerozobi smrekov lubadar – čeprav so bili po trditvah te države članice prvi simptomi njegovega širjenja ugotovljeni že leta 2011 – v PZO iz leta 2015 namreč nikakor ni bil opredeljen kot potencialna nevarnost za celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, temveč je bila, prav nasprotno, s tem načrtom kot taka potencialna nevarnost opredeljena odstranitev stoletnih smrek in borov, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar. V nasprotju s tem, kar je trdila Republika Poljska na obravnavi, PZO iz leta 2015 poleg tega ne določa možnosti opravljanja „sanitarne sečnje“, ki bi se nanašala prav na drevesa, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar.
- 174 Drugič, glede na informacije, ki so v tej zadevi Sodišču na voljo, v nasprotju s trditvami Republike Poljske ni mogoče vzpostaviti nobene povezave med količino lesa, ki ga je mogoče izkoriščati, in širjenjem osmerozobega smrekovega lubadarja.
- 175 Čeprav je bila namreč v GGN iz leta 2012 po posredovanju Komisije količina lesa, ki ga je mogoče izkoriščati na gozdnogospodarskem območju Białowieže za obdobje 2012–2021, zmanjšana na 63.471 m³, ni sporno, da so poljski organi to zgornjo mejo, kot je bilo že navedeno v točki 24 te sodbe, dosegli še pred koncem leta 2015, torej po manj kot štirih letih.
- 176 Tako je, kot je navedel tudi generalni pravobranilec v točki 160 sklepnih predlogov, prostornina lesa, odvzetega iz tega območja, dejansko ostala enaka kot v prejšnjih obdobjih, v katerih so gozdnogospodarski načrti, ki so se uporabljali, količino lesa, ki se lahko izkorišča na gozdnogospodarskem območju Białowieže, določili na 308.000 m³ za obdobje 1992–2001 oziroma na 302.000 m³ za obdobje 2002–2011. Tako ni mogoče upravičeno trditi, da je širjenje osmerozobega smrekovega lubadarja posledica zmanjšanja količine izkoriščanja lesa med letoma 2012 in 2015.
- 177 Tretjič, kot je razvidno že iz točk od 160 do 163 te sodbe, zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom nikakor niso osredotočeni zgolj na smreke, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, saj se ti ukrepi po eni strani nanašajo tudi na odmrle smreke, tudi če jih ni napadel osmerozobi smrekov lubadar, po drugi strani pa ne izključujejo odstranitve drugih vrst dreves, kot so bori, gabri, hrasti, vrbe, topoli, jelše in jeseni. Kot pa je Republika Poljska potrdila na obravnavi v odgovor na vprašanje Sodišča glede tega, osmerozobi smrekov lubadar napada le iglavce, predvsem smreke, in ne listavcev.
- 178 Poleg tega je, čeprav je – kot je na obravnavi sama poudarila Republika Poljska – treba najti določeno ravnotežje med ukrepi aktivnega in ukrepi pasivnega gospodarjenja z gozdom za boj proti širjenju osmerozobega smrekovega lubadarja, da bi se izpolnili cilji ohranjanja iz direktiv o habitatih in pticah, treba ugotoviti, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 158 sklepnih predlogov, da te vzpostavitev ravnotežja nikakor ni med določbami sklepa št. 51, ki dovoljujejo sečnjo smrek in odstranjevanje odmrlih in odmirajočih dreves brez drugih omejitev, kot je največja dovoljena količina lesa, ki ga je mogoče izkoriščati, v treh zadevnih gozdnogospodarskih območjih.
- 179 Četrtrič, iz elementov, predloženih Sodišču, in iz razprav med obravnavo izhaja, da je na dan sprejetja priloge iz leta 2016 obstajala znanstvena polemika o vprašanju najustreznejših metod za zaustavitev širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja. Kot je razvidno iz sanacijskega programa, se je ta polemika nanašala zlasti na samo smotrnost boja proti temu širjenju, pri katerem gre v skladu z nekaterimi znanstvenimi mnenji za naravni cikel, ki ustreza obdobjim dogajanjem, značilnim za območje, ki je bilo uvrščeno na seznam OPS in POV z utemeljitvijo, da je cilj njegova ohranitev. Zato v skladu s sodno prakso, navedeno v točki 117 te sodbe, poljski organi niso mogli sprejeti priloge iz leta 2016, če ni bilo znanstvene gotovosti glede neobstoja trajnih škodljivih vplivov zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom na celovitost zadevnega območja.

- 180 Nazadnje in petič, Republika Poljska se ne more, ne da bi nasprotovala sami sebi, poskušati sklicevati na ukrepe drugih držav članic, kot je Republika Avstrija, za boj proti širjenju osmerozobega smrekovega lubadarja, ker je v skladu z njenimi trditvami, ki jih je ponovila na obravnavi, Beloveški gozd tako poseben in edinstven, da nanj ni mogoče prenesti znanstvenih študij o drugih ekosistemi.
- 181 Kar pa zadeva ta ekosistem, je treba ugotoviti, da je Komisija na obravnavi navedla – ne da bi Republika Poljska to izpodbijala – da so na beloruski strani Beloveškega gozda, ki meji na območje Natura 2000 Puszcza Białowieska in obsega približno 82.000 hektarov, pristojni nacionalni organi menili, da ni treba opraviti „sanitarne sečnje“ za zaustavitev širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja.
- 182 Na drugem mestu je treba glede vzpostavitve referenčnih območij s sklepom št. 52 navesti, da Republika Poljska sama priznava, da ta območja niso namenjena blažitvi učinkov zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska, saj je edini namen navedenih območij, kot je bilo že navedeno v točki 146 te sodbe, da se ocenijo spremembe značilnosti tega območja brez vsakršnega človekovega posega.
- 183 Ugotoviti je torej treba, da referenčna območja, določena s sklepom št. 52, ker se z njimi zgolj ohranja položaj pred začetkom izvajanja priloge iz leta 2016 v nekaterih delih gozdnogospodarskih območij Białowieže in Browska, nikakor ne omejujejo škodljivih učinkov, ki izhajajo iz zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom na preostalem delu ozemlja teh gozdnogospodarskih območij. Prav nasprotno lahko, kot upravičeno trdi Komisija, ob nevplivanju na največjo dovoljeno skupno količino odvzema lesa vzpostavitev navedenih območij, za katera ni sporno, da se nanašajo na površino 17.000 hektarov, ki obsegajo približno polovico površine zadevnih dveh gozdnogospodarskih območij, te učinke poslabša, saj nujno povzroči povečanje sečnje v delih, ki niso izključeni iz teh gozdnogospodarskih območij.
- 184 Glede trditve, da naj bi bili zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom prav tako izključeni v naravnih rezervatih ter na mokriščih in močvirjih, je treba ugotoviti, da čeprav bi sicer lahko iz tega izhajala izključitev zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom – kot trdi Republika Poljska – v habitatih 91D0 (barjanski gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrhami, topoli, jelšami in jeseni), pa se to ni nikoli trdilo in *a fortiori* ni dokazano, da bi se ta izključitev nanašala na celotno površino teh habitatov. Poleg tega navedene izključitve, čeprav jih je regionalni direktor za varstvo okolja v Białystoku navedel v mnenju, ki ga je 12. februarja 2016 izdal glede priloge iz leta 2016, niso navedene niti v tej prilogi niti v sklepu št. 51 ali v sklepu št. 52.
- 185 Na tretjem mestu glede posledic zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom za lesne hrošče sicer Republika Poljska trdi, da se ne bodo odstranjevali „odmrli stoječi in soncu izpostavljeni bori“, ki so habitat sijajnega krasnika, vendar ne navaja nobenega dokaza v podporo tej trditvi, ki je poleg tega v nasprotju z določbami priloge iz leta 2016 in sklepa št. 51, ki izrecno določajo odstranjevanje odmrlih ali odmirajočih dreves, ne da bi vsebovale omejitev, na katero se sklicuje ta država članica.
- 186 Poleg tega je treba poudariti, da domnevne grožnje za *Boros schneideri*, škrlatnega kukuja, rdečevratca, *Pytho kolwensis* in brazdarja, na katere se sklicuje Republika Poljska in ki so navedene v točki 101 te sodbe, ne ustrezajo tistim, ki so jih opredelili poljski organi v PZO iz leta 2015. Iz zadnjenedenega dokumenta pa izhaja, da odstranjevanje odmirajočih smrek in borov pomeni tako grožnjo.
- 187 Na četrtem mestu ni upoštevno, da so populacije nekaterih lesnih hroščev, kot je *Boros schneideri*, ali ptic, kot sta mali skovik ali triprsti detel, večje na gozdnogospodarskem območju Białowieže kot v narodnem parku, v katerem ni mogoče izvajati nobenih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom. Tudi če bi se namreč taka okoliščina izkazala za resnično, nikakor ne more omajati dejstva, da iz razlogov, navedenih v točkah od 164 do 168 te sodbe, ti ukrepi posegajo v celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska.

- 188 Nazadnje in na petem mestu, če bi se želela Republika Poljska pri utemeljevanju nekaterih od zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom z razlogi, povezanimi z javno varnostjo ali potrebo po izkoriščanju gozdnih virov iz gospodarskih in/ali socialnih razlogov, sklicevati na člen 6(4) Direktive o habitatih, je treba spomniti, da je sicer glavni cilj te direktive spodbujati vzdrževanje biotske raznovrstnosti ob upoštevanju gospodarskih, družbenih, kulturnih in regionalnih zahtev, zato je treba za vzdrževanje biotske raznovrstnosti v nekaterih primerih vzdrževati ali celo spodbujati človekove dejavnosti (glej v tem smislu sodbo z dne 11. septembra 2012, *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias* in drugi, C-43/10, EU:C:2012:560, točka 137).
- 189 Vendar je treba poudariti, da je treba člen 6(4) Direktive o habitatih kot določbo, ki odstopa od merila za izdajo soglasja iz člena 6(3), drugi stavek, te direktive, razlagati ozko in da se lahko uporabi šele po tem, ko so bile posledice načrta ali projekta analizirane v skladu z določbami navedenega odstavka 3 (glej med drugim sodbo z dne 21. julija 2016, *Orleans* in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 60 in navedena sodna praksa).
- 190 Država članica mora v skladu s členom 6(4) Direktive o habitatih – če je treba kljub negativnim ugotovitvam iz presoje, opravljene v skladu s členom 6(3), prvi stavek, te direktive, izvesti načrt ali projekt iz nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa, vključno s socialnimi ali gospodarskimi, in če ni drugih ustreznih rešitev – izvesti vse izravnalne ukrepe, potrebne za zagotovitev varstva celovite usklajenosti območja Natura 2000 (glej med drugim sodbo z dne 21. julija 2016, *Orleans* in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 62).
- 191 V teh okoliščinah je poznavanje posledic načrta ali projekta glede na cilje ohranjanja zadevnega območja nujna predpostavka za uporabo člena 6(4) navedene direktive, ker se ob neobstoju teh elementov ne sme presojati noben pogoj za uporabo te določbe o odstopanju. Presoja morebitnih nujnih razlogov prevladujočega javnega interesa in presoja obstoja manj škodljivih alternativ namreč zahtevata uravnoteženje glede na škodo, ki jo za navedeno območje pomeni zadevni načrt ali projekt. Poleg tega je treba za določitev narave morebitnih izravnalnih ukrepov posege v zadevno območje zelo natančno opredeliti (glej med drugim sodbi z dne 24. novembra 2011, *Komisija/Španija*, C-404/09, EU:C:2011:768, točka 109, ter z dne 14. januarja 2016, *Grüne Liga Sachsen* in drugi, C-399/14, EU:C:2016:10, točka 57).
- 192 Vendar se Republika Poljska v obravnavanem primeru, v katerem ni bila opravljena ustrezna presoja posledic zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom za celovitost območja Natura 2000 *Puszcza Białowieska* v skladu s členom 6(3), prvi stavek, Direktive o habitatih in ni bila opravljena nikakršna preučitev izvedljivosti alternativnih rešitev za izvajanje teh ukrepov, ne more sklicevati na odločbe o odstopanju iz člena 6(4) te direktive, in to še toliko manj, ker poleg tega ni predvidela nobenega izravnalnega ukrepa.
- 193 Glede na zgoraj navedeno je prvi očitek, ki se nanaša na kršitev člena 6(3) Direktive o habitatih, utemeljen.

2. Drugi očitek: kršitev člena 6(1) Direktive o habitatih ter člena 4(1) in (2) Direktive o pticah

a) Trditve strank

- 194 Komisija meni, da je Republika Poljska z izvajanjem zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom kršila svoje obveznosti iz člena 6(1) Direktive o habitatih ter člena 4(1) in (2) Direktive o pticah.
- 195 Zgolj to, da se v PZO iz leta 2015 vpišejo ukrepi za ohranitev območja Natura 2000 *Puszcza Białowieska* brez možnosti njihovega dejanskega izvajanja, naj ne bi zadoščalo za usklajitev s členom 6(1) Direktive o habitatih, ki nalaga obveznost določitve potrebnih ohranitvenih ukrepov za

naravne habitate iz Priloge I k tej direktivi in živalske vrste iz Priloge II k navedeni direktivi. Izraz „določiti“ naj bi namreč zahteval, da je te ukrepe mogoče dejansko izvajati. Ta razlaga naj bi se uporabljala tudi za člen 4(1) in (2) Direktive o pticah.

- 196 Izvajanje ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, kot so sečnja, „sanitarna sečnja“, in ponovno pogozdovanje v habitatih, pri katerih vzdrževanje stanja ohranjenosti formalno izključuje take dejavnosti, ki se po svoji naravi štejejo za grožnjo za vzdrževanje navedenega stanja ohranjenosti, naj bi bilo očitno v nasprotju z ohranitvenimi ukrepi iz priloge 5 PZO iz leta 2015, ki zajemajo izključitev „vseh sestojev neke vrste, ki vključujejo vsaj 10 % osebkov, starih sto let in več“, iz gozdnogospodarskih ukrepov, „ohranitev odmrlih dreves“ in „ohranitev vseh odmrlih stoletnih smrek do popolne mineralizacije“. Glede tega naj bi mesta, na katerih so načrtovani zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom, sovpadala z mesti stoletnih gozdnih sestojev in habitatov lesnih hroščev, zlasti *Boros schneideri* in škrlatnega kukuja.
- 197 Poleg tega naj bi bili ti ukrepi v vseh točkah enaki grožnjam, opredeljenim v prilogi 3 k PZO iz leta 2015, za naravne habitate in habitate vrst ptic in lesnih hroščev. Ker bi bilo treba preprečiti te grožnje pri izvajanju ohranitvenih ukrepov, naj bi bili z vsakim ukrepom, s katerim se te grožnje uresničujejo, ogroženi ti ohranitveni ukrepi ali celo izničen njihov polni učinek.
- 198 Z izvajanjem sklepa št. 51, ki določa odstranitev odmrlih dreves na celotnem ozemlju območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, naj bi se še dodatno okrepile grožnje, opredeljene s PZO iz leta 2015, in še bolj zapletlo izvajanje ohranitvenih ukrepov, ki so v njem določeni.
- 199 Poleg tega bi zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom lahko škodljivo vplivali na splošno stanje ohranjenosti nekaterih vrst lesnih hroščev, zlasti sijajnega krasnika in rdečevratca, na Poljskem in v celotni Evropi, saj je območje Natura 2000 Puszcza Białowieska eno njihovih zadnjih ali eno njihovih najpomembnejših območij razširjenosti v Uniji.
- 200 Nazadnje, ker je cilj direktiv o pticah in habitatih, da se omogoči ohranjanje ali ponovna vzpostavitev ugodnega stanja ohranjenosti zaščitenih habitatov in vrst, in ne le preprečevanje njihovega izumrtja, naj bi bilo treba zavrniti vsakršno trditev v zvezi z ohranjanjem populacije neke vrste na ravni, navedeni v standardnem obrazcu za podatke iz leta 2007 za območje Natura 2000 Puszcza Białowieska (v nadaljevanju: SOP).
- 201 Republika Poljska trdi, da priloga iz leta 2016 zagotavlja učinkovito izvajanje ohranitvenih ukrepov, določenih s PZO iz leta 2015, v skladu s členom 6(1) Direktive o habitatih. Ta priloga naj bi bila tako v skladu s tem načrtom, saj zagotavlja vzdrževanje ali ponovno vzpostavitev ugodnega stanja ohranjenosti naravnih habitatov ali vrst, zaradi katerih je bilo določeno območje Natura 2000 Puszcza Białowieska. Zgolj dejstvo, da so bili ohranitveni ukrepi določeni v PZO iz leta 2015, naj glede tega ne bi zadostovalo.
- 202 Tako naj bi ohranitveni ukrepi, navedeni v PZO iz leta 2015 za habitat 9170 „subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi“, med drugim vključevali prilagoditev sestave gozdnega sestoja na način, ki ustreza naravnemu habitatu v gozdnih sestojih, v katerih prevladujejo trepetlike, breze, bori in redkeje smreke. Ti ukrepi naj bi se odražali v GGN iz leta 2012 v obliki načrtovanih del čiščenja, redčenja in sečnje. Za izvajanje teh ohranitvenih ukrepov naj bi se torej zahteval odvzem lesa.
- 203 V zvezi s tem naj bi bila zavrnitev trditev o vzdrževanju populacije določene vrste na ravni, navedeni v SOP, v nasprotju tako z direktivama o habitatih in pticah kot s „temelji ekološkega znanja“ in zdrave pameti. Če bi se namreč količinska raven posamezne zaščitene vrste na nekem območju Natura 2000 stalno povečevala nad to raven, bi bila posledica tega nepredvidljivo porušenje ekološkega sistema na zadevnem ozemlju.

- 204 Količinske spremembe, ugotovljene v delu populacij zaščitene vrste v Beloveškem gozdu, naj bi bile posledica večjega dostopa do hrane, povezanega s kratkotrajnim vznemirjanjem, in sicer zaradi obsežnega širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja. Bolj dolgoročno naj bi bila naravna posledica tega položaja hud upad. Stalen in omejen nadzor na območju širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja oz. ohranjanje njegovega ozemelskega obsega in vzdrževanje visokega deleža smrek v sestojih bi lahko bil dejavnik za vzdrževanje razmeroma stabilnega položaja glede na primer populacije detlov. Kljub mogočim negativnim vplivom na te populacije zaradi zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom naj bi se velikost navedenih populacij vzdrževala na razmeroma visoki ravni v skladu s PZO iz leta 2015.
- 205 Populacije belohrbtih in triprstih detlov naj se količinsko ne bi grobo spreminjale na mejah narodnega parka. Širjenje osmerozobega smrekovega lubadarja naj namreč ne bi bilo obsežno zaradi nizkega deleža, ki ga zajemajo smreke v gozdnih sestojih tega parka, in drugačne narave gozdnih habitatov. Iz tega naj bi izhajalo, da je mogoče v habitatih, za katere so značilni drugačni parametri, od katerih je odvisna njihova dovzetnost za obsežno širjenje osmerozobega smrekovega lubadarja, dinamično ravnatežje vzdrževati z izbranimi gozdnogospodarskimi ukrepi.
- 206 Priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 naj poleg tega ne bi mogla škodljivo vplivati na stanje ohranjenosti nekaterih vrst lesnih hroščev. Nevarnost za vrste, kot sta sijajni krasnik in rdečevratec, naj bi namreč izhajala predvsem iz omejevanja in odpravljanja učinkov požarov. Druge vrste, kot sta *Boros schneideri* in škrlatni kukuj, naj bi imele v Beloveškem gozdu dobre razmere za razvoj. Dolgoročna grožnja za *Boros schneideri* naj bi izhajala iz neobnavljanja borov v Beloveškem narodnem parku.

b) Presoja Sodišča

- 207 Uvodoma je treba spomniti, da morajo države članice na podlagi člena 6(1) Direktive o habitatih za vsako ohranitveno območje določiti potrebne ohranitvene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov iz Priloge I k tej direktivi in vrst iz Priloge II k navedeni direktivi na tem območju. V skladu s členom 4(4) iste direktive mora zadevna država članica vsako OPS določiti kot tako območje.
- 208 V zvezi s tem je treba opozoriti, da člen 4 Direktive o pticah določa posebej načrtovan in okrepljen sistem varovanja tako za vrste iz Priloge I k tej direktivi kot za redno pojavljajoče se selitvene vrste, ki niso navedene v tej prilogi, ki ga upravičuje dejstvo, da gre za najbolj ogrožene vrste oziroma za vrste, ki so skupna dediščina Unije. Države članice so torej zavezane, da sprejmejo potrebne ukrepe za ohranjanje navedenih vrst (sodba z dne 13. decembra 2007, Komisija/Irska, C-418/04, EU:C:2007:780, točka 46 in navedena sodna praksa).
- 209 S temi ukrepi mora biti mogoče zagotoviti med drugim preživetje in razmnoževanje vrst ptic, navedenih v Prilogi I k Direktivi o pticah, ter razmnoževanje, goljenje in prezimovanje redno pojavljajočih se selitvenih vrst, ki niso navedene v tej prilogi. Ne smejo biti omejeni na preprečevanje zunanjih škodljivih vplivov človeka, ampak morajo glede na dejanski položaj vključevati tudi pozitivne ukrepe za ohranitev in izboljšanje stanja območja (sodba z dne 13. decembra 2007, Komisija/Irska, C-418/04, EU:C:2007:780, točki 153 in 154).
- 210 V obravnavanem primeru ni sporno, da je namen PZO iz leta 2015 v skladu s temi določbami direktiv o pticah in habitatih določiti ohranitvene ukrepe, ki so potrebni za vzdrževanje ugodnega stanja ohranjenosti habitatov in vrst, ki so zaščitene s tema direktivama in so na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska.
- 211 V bistvu gre pri teh ukrepih, ki so navedeni v prilogi 5 k PZO iz leta 2015, po eni strani za to, da so iz ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom izključeni „vsi sestoji dreves“ v habitatih 91D0 (barjanski gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni) ter „vsi sestoji neke vrste, ki

vključujejo vsaj 10 % osebkov, starih sto let in več“, v habitatu 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi) in v habitatih sršenarja, malega skovika, koconogega čuka, belohrbtega detla, triprstega detla, malega muharja, golovratega muharja, *Boros schneideri*, sijajnega krasnika, škrlatnega kukuja in puščavnika, po drugi strani pa za ohranjanje „odmrlih dreves v gozdnih sestojih, ki se izkoriščajo“, zlasti „vseh odmrlih smrek, starih več kot sto let, do popolne mineralizacije“ zaradi ohranjanja habitatov rdečevratca, *Pytho kolwensis* in brazdarja.

- 212 Cilj teh ohranitvenih ukrepov je preprečiti nastanek morebitnih nevarnosti, ki ogrožajo te habitate in vrste, opredeljene v prilogi 3 k PZO iz leta 2015, in sicer, odvisno od primera, kot je razvidno iz točk od 166 do 168 te sodbe, izvajanje ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, odstranjevanje odmrlih in/ali odmirajočih dreves ter odstranjevanje več kot sto let starih smrek ali borov, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar.
- 213 Vendar kot pravilno trdi Komisija in kot priznava tudi Republika Poljska, člen 6(1) Direktive o habitatih ter člen 4(1) in (2) Direktive o pticah ne zahtevata le sprejetja potrebnih ohranitvenih ukrepov za vzdrževanje ugodnega stanja ohranjenosti zaščitениh habitatov in vrst na zadevnem območju, temveč tudi in predvsem njihovo dejansko izvajanje, sicer izgubita polni učinek.
- 214 Ta razlaga je poleg tega podprta s členom 1(1), točka (l), Direktive o habitatih, ki posebno ohranitveno območje opredeljuje kot OPS, na katerem se „uporabljajo“ ohranitveni ukrepi, in z osmo uvodno izjavo navedene direktive, v skladu s katero je primerno, da se na vsakem določenem območju „izvajajo“ potrebni ukrepi glede na zastavljene cilje ohranjanja.
- 215 V obravnavanem postopku pa je iz točke 4.2.4 presoje posledic iz leta 2015 razvidno, da je „[p]reteklo preveč časa od priprave PZO [iz leta 2015] do danes, zato je del njegovih določb o presoji stanja ohranjenosti in ohranitvenih ukrepov, določenih v zvezi z vrstami, povezanimi s smreko, postal neizvršljiv“. Poljski organi tako niso nikoli uporabljali PZO iz leta 2015, ampak, nasprotno – kot upravičeno trdi Komisija – je s prilogo iz leta 2016 in sklepom št. 51, tudi če formalno ne spreminjata PZO iz leta 2015, od vzet polni učinek ohranitvenim ukrepom, ki so v njem navedeni.
- 216 Ker priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 ne vsebujeta nobene omejitve glede starosti dreves ali gozdnih sestojev, na katere se zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom nanašajo, na treh gozdnogospodarskih območjih območja Natura 2000 Puszcza Białowieska dovoljujeta ukrepe, katerih izključitev je v PZO iz leta 2015 določena kot ohranitveni ukrep.
- 217 Tako priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 po eni strani dovoljujeta odstranjevanje in sečnjo vseh vrst dreves v habitatih 91D0 (barjanski gozdovi) in 91E0 (obrečni gozdovi z vrbami, topoli, jelšami in jeseni) ter izvajanje takih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom v sestojih neke vrste, ki vključujejo vsaj 10 % osebkov, starih sto let in več, v habitatu 9170 (subkontinentalni hrastovo-belogabrovi gozdovi) in v habitatih sršenarja, malega skovika, koconogega čuka, belohrbtega detla, triprstega detla, malega muharja, golovratega muharja, *Boros schneideri*, sijajnega krasnika, škrlatnega kukuja in puščavnika, po drugi strani pa odstranjevanje odmrlih dreves v gozdnih sestojih, ki se izkoriščajo in so habitat rdečevratca, *Pytho kolwensis* in brazdarja.
- 218 Iz tega izhaja, da izvajanje zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom povzroča izumrtje dela območja Natura 2000 Puszcza Białowieska. Taki ukrepi ne morejo pomeniti ukrepov, ki zagotavljajo ohranitev tega območja v smislu člena 6(1) Direktive o habitatih (glej po analogiji sodbo z dne 21. julija 2016, Orleans in drugi, C-387/15 in C-388/15, EU:C:2016:583, točka 38).
- 219 V teh okoliščinah je treba zavrniti trditve Republike Poljske, da zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom nimajo škodljivih posledic za zaščitene vrste lesnih hroščev. Poleg tega domnevne grožnje, ki jih navaja ta država članica, za ohranjanje ugodnega stanja teh vrst ne ustrezajo tistim, ki so opredeljene v PZO iz leta 2015. Zato jih ni mogoče sprejeti.

- 220 Trditve o širjenju osmerozobega smrekovega lubadarja je treba zavriniti iz razlogov, kakršni so navedeni v točkah od 173 do 181 te sodbe. Zlasti je treba v zvezi s tem opozoriti, da osmerozobi smrekov lubadar v PZO iz leta 2015 nikakor ni bil opredeljen kot potencialna nevarnost za celovitost območja Natura 2000 Puszcza Białowieska, temveč je bila, prav nasprotno, s tem PZO kot taka potencialna nevarnost opredeljena odstranitev stoletnih smrek in borov, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar.
- 221 Zato je drugi očitek Komisije, ki se nanaša na kršitev člena 6(1) Direktive o habitatih ter člena 4(1) in (2) Direktive o pticah, utemeljen.

3. Tretji očitek: kršitev člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih

a) Trditve strank

- 222 Komisija trdi, da Republika Poljska z izvajanjem zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, ker ti ukrepi ne omogočajo, da bi se preprečilo poškodovanje ali uničenje razmnoževališč in počivališč lesnih hroščev iz Priloge IV(a) k tej direktivi, in sicer sijajnega krasnika, škrlatnega kukuja, rdečevratca in *Pytho kolwensis*, ni izpolnila svojih obveznosti iz člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih.
- 223 Člen 12 Direktive o habitatih naj bi državam članicam nalagal vzpostavitev sistema strogega varstva, ki zahteva sprejetje koherentnih in usklajenih preventivnih ukrepov, ki lahko omogočajo učinkovito preprečevanje poškodovanja ali uničenja razmnoževališč ali počivališč teh vrst.
- 224 Vse vrste lesnih hroščev, za katere velja to strogo varstvo, naj bi v svojem življenjskem ciklu potrebovale odmrla ali odmirajoča drevesa, ki stojijo ali ležijo na tleh. Različne znanstvene študije naj bi potrjevale, da so odmrla smreke pomemben habitat škrlatnega kukuja in bistveni element njegovega življenjskega cikla. Smreke naj bi po dveh do treh letih propadanja in v poznejših fazah gnitja napadle druge vrste lesnih hroščev, kot sta rdečevrtec in *Pytho kolwensis*. V teh okoliščinah naj bi povečanje sečnje sestojev dreves, med katerimi so zlasti smreke, in odstranjevanje suhega ali odmrlega lesa in odmirajočih dreves, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, neizogibno povzročila odmiranje osebkov teh strogo zaščitene vrst ter uničenje njihovih razmnoževališč in počivališč.
- 225 Ker te vrste živijo na manj vidnih mestih v štorih in pod lubjem dreves, naj ne bi bilo mogoče sprejeti učinkovitih paliativnih ukrepov, kot je selektivna sečnja. Edini učinkovit ukrep, ki lahko prepreči poškodovanje njihovih razmnoževališč ali počivališč, naj bi bil ta, da se ne posega v habitate, v katerih so te vrste prisotne.
- 226 Prepovedi iz člena 12 Direktive o habitatih naj bi bile absolutne, ne glede na število in prisotnost osebkov vrst, ki so predmet strogega ohranjanja. Precejšnja razširjenost škrlatnega kukuja naj torej ne bi smela utemeljevati povečanja gozdnogospodarskih ukrepov, ki lahko povzročijo kršitev teh prepovedi. Poleg tega naj bi bil rdečevrtec zelo redka vrsta, za katero obstajajo samo štirje znani habitati na Poljskem, tako da bi lahko izguba enega samega habitata znatno škodljivo vplivala na vzdrževanje njegovega stanja ohranjenosti v Evropi. Sijajni krasnik naj bi bil na Poljskem prisoten samo na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska. Nazadnje naj bi bilo to območje najpomembnejši habitat *Pytho kolwensis* v tej državi članici, pri čemer je ta v Uniji prisoten samo še na Finskem in Švedskem.
- 227 Republika Poljska trdi, da vse vrste lesnih hroščev, kot so sijajni krasnik, škrlatni kukuj, puščavnik, rdečevrtec in *Pytho kolwensis*, prisotne na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska, v svojem življenjskem ciklu potrebujejo odmrla ali odmirajoča drevesa in da ni mogoče ugotoviti prisotnosti njihovih stadijev ličinke, ne da bi se škodilo temu habitatu. Poljski organi naj bi za zagotovitev ustreznega stanja varstva tako sprejeli sistem za dolgoročno ohranjanje kontinuitete habitata teh vrst v obliki mreže otokov gozdnih nasadov v rezervatih in varovalnih pasov okoli zaščitene vrst, v vlažnih

habitatih, na referenčnih območjih ter v stalnem in naravnem delu odmrlih dreves v vseh sestojih Beloveškega gozda. Učinkovitost tega ukrepa naj bi dokazovali rezultati popisa, ki ga je leta 2016 opravil Instytut Badawczy Leśnictwa (gozdarski inštitut, Poljska).

- 228 Iz teh rezultatov naj bi izhajalo, da je škrlatni kukuj, za katerega naj bi bile smreke drugi najpogostejši habitat, vrsta, razširjena na celotnem območju Beloveškega gozda, za katero odmrli in odmirajoča drevesa niso bistveni habitat. Glede *Boros schneideri* naj bi isti rezultati dokazovali, da gre za vrsto, ki ima raje bore in za katero odmrle ali odmirajoče smreke niso bistveni habitat ter ki je poleg tega razširjena v celotnem Beloveškem gozdu. Bistveno območje za rdečevratca in brazdarja naj bi bil Beloveški narodni park. Mesta rdečevratca naj bi bila na območju Białowieže tudi na referenčnih območjih. Poleg tega naj bi bil bistveni vzrok za njegovo izginjanje neobstoje požganega lesa. Prav tako naj ne bi bila ugotovljena prisotnost *Pytho kolwensis* zunaj tega narodnega parka. Dejavnost osmerozobega smrekovega lubadarja bi lahko nasprotno negativno vplivala na kontinuiteto okolij, v katerih živi ta vrsta, in sicer odmrlih, starih in podrtih smrek v vlažnih habitatih. Nazadnje, kar zadeva sijajnega krasnika, naj bi bil glavni vzrok za njegovo izginjanje v Evropi neobstoje starih borov, odmrlih po požaru. Zaradi neobnavljanja bora v navedenem narodnem parku bi se lahko prihodnost te vrste zagotovila samo v gozdovih, ki se izkoriščajo in v katerih se bor obnavlja umetno.
- 229 Iz vseh teh razlogov naj ukrepi, določeni v prilogi iz leta 2016, ne bi imeli znatnih negativnih posledic za populacije teh vrst. Njihovo vzdrževanje naj bi šlo z roko v roki s kontinuiteto nekaterih habitatov, ki so posledica motenj, kot so požari. Če jih ni, se lahko habitat navedenih vrst ohrani samo z aktivnimi posegi za zavarovanje.

b) Presoja Sodišča

- 230 Člen 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih državam članicam nalaga sprejetje potrebnih ukrepov za vzpostavitev sistema strogega varstva živalskih vrst iz Priloge IV(a) k tej direktivi na njihovem naravnem območju razširjenosti, ki prepoveduje vse oblike namernega ujetja ali ubitja osebkov teh vrst v naravi ter poškodovanje ali uničenje razmnoževališč ali počivališč.
- 231 Spoštovanje te določbe državam članicam ne nalaga samo sprejetja popolnega zakonodajnega okvira, ampak tudi izvajanje konkretnih in posebnih varstvenih ukrepov. Prav tako sistem strogega varstva predpostavlja sprejetje koherentnih in usklajenih preventivnih ukrepov. Tak sistem strogega varstva mora torej omogočiti, da se ujetje ali ubitje v naravi ter poškodovanje ali uničenje razmnoževališč ali počivališč živalskih vrst iz Priloge IV(a) k Direktivi o habitatih učinkovito prepreči (glej v tem smislu sodbo z dne 9. junija 2011, Komisija/Francija, C-383/09, EU:C:2011:369, točke od 19 do 21).
- 232 V obravnavanem primeru je treba spomniti, da tako priloga iz leta 2016 kot sklep št. 51 določata sečnjo smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, brez omejitev v zvezi z njihovo starostjo, kar torej vključuje stoletna odmrli ali odmirajoča drevesa.
- 233 Iz PZO iz leta 2015 pa jasno izhaja, da so odmrle ali odmirajoče smreke, ki jih je, odvisno od primera, napadel osmerozobi smrekov lubadar, vsaj pomemben habitat za lesne hrošče, kot so sijajni krasnik, škrlatni kukuj, rdečevratec in *Pytho kolwensis*, navedene v Prilogi IV(a) k Direktivi o habitatih. Kot je bilo namreč že ugotovljeno v točki 168 te sodbe, je bilo prav odstranjevanje te vrste dreves v tem načrtu opredeljeno kot potencialna nevarnost za te vrste hroščev.
- 234 Trditve, ki jih je podala Republika Poljska, da bi dokazala, da smreke niso habitat ali vsaj niso pomemben habitat navedenih vrst, torej ni mogoče sprejeti, saj so te trditve očitno v nasprotju z ugotovitvami poljskih organov v PZO iz leta 2015, ki so jih sprejeli glede območja Natura 2000 Puszcza Białowiecka.

- 235 Prav tako ni mogoče trditi, da nekatere od teh vrst na tem območju niso prisotne ali so prisotne v zelo majhnem obsegu, čeprav so izrecno vpisane v PZO iz leta 2015 kot zavarovane vrste na treh zadevnih gozdnogospodarskih območjih. Glede trditve, da je rdečevratec prisoten le na referenčnih območjih, je treba ugotoviti, da nikakor ni utemeljena.
- 236 Iz tega izhaja, da lahko priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 neizogibno pripeljeta do ujetja ali ubitja in poškodovanja ali uničenja razmnoževališč in počivališč vrst lesnih hroščev, navedenih v točki 233 te sodbe.
- 237 Glede tega ni odločilno, da so navedene vrste v velikem številu prisotne na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska. Kot je namreč razvidno iz točke 231 te sodbe, člen 12(1)(d) Direktive o habitatih določa sistem strogega varstva razmnoževališč in počivališč vrst iz Priloge IV(a) k Direktivi o habitatih ne glede na njihovo število.
- 238 Zato je tretji očitek, ki se nanaša na kršitev člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih, utemeljen.

4. Četrty očitek: kršitev člena 5(b) in (d) Direktive o pticah

a) Trditve strank

- 239 Komisija trdi, da Republika Poljska z izvajanjem zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, v nasprotju s členom 5(b) in (d) Direktive o pticah ni vzpostavila splošne ohranitvene ureditve za preprečevanje med drugim namernega uničenja gnezd in vznemirjanja – na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska – malega skovika, koconogega čuka, belohrbtega detla in triprstega detla, ki so vrste iz Priloge I k navedeni direktivi.
- 240 Člen 5 Direktive o pticah naj tako kot člen 12 Direktive o habitatih državam članicam ne bi nalagal samo vzpostavitve popolnega pravnega okvira, temveč tudi sprejetje konkretnih in podrobnih ohranitvenih ukrepov, med katerimi so učinkoviti izvedbeni ukrepi. Ta ureditev naj bi izhajala iz obveznosti, da se zaustavi upadanje števila vrst ptic iz člena 1 te direktive. Očitno pa naj bi bilo, da znatno povečanje količine lesa, odvzetega iz habitatov, ki so ključnega pomena za razmnoževanje in počitek prostoživečih vrst, naravno prisotnih na zadevnem območju, povečuje tveganje uničenja njihovih gnezd in namernega vznemirjanja, tudi v obdobju njihovega razmnoževanja.
- 241 Območje Natura 2000 Puszcza Białowieska naj bi bilo namreč najpomembnejše območje prisotnosti belohrbtega detla in triprstega detla na Poljskem. Odmirajoča in odmrta drevesa, zlasti stoletne smreke, naj bi bila najpomembnejša mesta za prehrano in razmnoževanje teh dveh vrst detla. Odstranitev na tisoče dreves, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, naj bi pomenila namerno uničenje habitatov navedenih vrst detla in hudo vznemirjanje njunih populacij. Poljski organi naj v zvezi s tem ne bi predložili dokazov o tem, da imata ti dve vrsti detlov korist od povečanja sečnje dreves na območju njunih habitatov, saj naj bi se, nasprotno, s tem pospešilo izginjanje teh dveh vrst detla. Poleg tega naj ne bi obstajali podatki, iz katerih bi bilo razvidno, ali se bo po koncu širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja spet vzpostavila bolj ali manj velika populacija navedenih vrst detla. Nazadnje je treba upoštevati, da se smreke na območjih, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, pomlajujejo same, ne da bi bil potreben človekov poseg.
- 242 Odmirajoča in odmrta drevesa naj bi bila tudi pomembna gnezdišča malega skovika in koconogega čuka, ki sta odvisna od duplin, ki jih izdolbejo detli. Masovno odstranjevanje smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, naj bi bilo pomemben dejavnik uničevanja njihovega razmnoževališča. Območje Natura 2000 Puszcza Białowieska pa naj bi bilo eno najpomembnejših območij razširjenosti teh vrst sov. Dejstvo, da je koncentracija malega skovika na tem območju večja od povprečne koncentracije te vrste na Poljskem, ne upravičuje izvajanja ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom, s katerimi se lahko vznemirjajo osebk in uničijo gnezda navedene vrste.

- 243 Iz pridobljenih informacij naj bi izhajalo tudi, da sta odstranjevanje in sečnja potekala v obdobju razmnoževanja zadevnih štirih vrst. Priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 pa naj bi dovoljevala sečnjo brez časovne omejitve. Kršitev prepovedi vznemirjanja teh vrst v obdobju razmnoževanja naj torej ne bi bila izključena.
- 244 Republika Poljska trdi, da je presoja posledic iz leta 2015 pokazala, da so bili sprejeti potrebni ukrepi za vzpostavitev splošne ureditve varstva vseh vrst prostoživečih ptic, vključno s prepovedjo namernega uničevanja ali poškodovanja njihovih gnezd in jajc ter odstranjevanja njihovih gnezd in njihovega namernega vznemirjanja v času razmnoževanja in vzreje mladičev, če ima to vznemirjanje znaten vpliv glede na cilje Direktive o pticah.
- 245 Ob upoštevanju številčnega stanja zadevnih štirih vrst ptic, ugotovljenega na območju Beloveškega gozda v okviru podatkov iz SOP, naj ne bi bila ogrožena ne prisotnost ne način življenja nobene od teh vrst. Poleg tega naj bi se poljski organi zavezali k ohranitvi vsaj 60 parov vsake od teh vrst. Poleg tega naj bi bilo mogoče na vseh območjih Natura 2000 na Poljskem ugotoviti številčno stanje zadevnih dveh vrst detlov, ki je večje od tistega iz SOP. Zlasti naj bi se vrednost splošnega kazalnika obsega populacij gozdnih ptic v obdobju 2000–2014 povišala za 25 %.
- 246 Pozitivna posledica obsežnega širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja za preživetje in razmnoževanje detlov je lahko samo začasna, ker naj bi to širjenje dolgoročno privedlo do izginotja starejših delov gozda, v katerih prevladujejo iglavci. Stalno zmanjševanje širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja bi lahko bilo dejavnik vzdrževanja razmeroma stabilnega položaja v zvezi s populacijami detlov.
- 247 Zmanjšanje populacij mesojedcev zaradi redkejša hrane naj bi bilo znanstveno dejstvo. Komisija naj ne bi predložila znanstvenih podatkov, ki bi izpodbijali predstavljeni scenarij preoblikovanja okolja po širjenju osmerozobega smrekovega lubadarja. Ne bi naj bilo mogoče zgolj predvideti obsega preoblikovanja, in sicer, ali je zmanjšanje številčnega stanja vrst, ki imajo korist od širjenja določene vrste žuželk, omejeno na vrnitev v položaj pred širjenjem ali pa bi bilo zaradi izginjanja hrane in zato, ker osmerozobi smrekovi lubadar ne bi mogli napasti drugih dreves, številčno stanje detlov po tem padcu manjše od tistega, ki je navedeno zlasti v veljavnem SOP in opisano v ciljih ohranjanja zadevnega območja.
- 248 Komisija naj bi ne bi upoštevala, da so naravni procesi, ki potekajo na območjih Natura 2000, dolgoročni. Stalna omejitev širjenja osmerozobega smrekovega lubadarja oziroma njegova ozemeljska omejitev in vzdrževanje visokega deleža smrek v sestojih bi lahko bila ukrep aktivnega varstva za vzdrževanje razmeroma stabilnega položaja glede na populacije detlov z dolgoročnega vidika. Kljub potencialnim negativnim vplivom na te populacije zaradi zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom naj bi se velikost navedenih populacij vzdrževala na razmeroma visoki ravni v skladu s PZO iz leta 2015, morebitne spremembe območij razširjenosti vrst ptic, ki izhajajo iz modelov napovedi podnebnih sprememb, pa naj bi bile časovno porazdeljene. Zato bi lahko končni učinek začasnih ukrepov, izvedenih z metodami, uporabljenimi pri upravljanju gozda, omogočil nadomestitev poznejšega pomembnega zmanjšanja številčnega stanja detlov.
- 249 Kar zadeva malega skovika, naj izguba njegovih razmnoževališč zaradi odstranitve smrek na 5 % zadevnega območja ne bi bila mogoča. Ta vrsta, ki gnezdi v duplinah, ki so jih izdolbli detli – na splošno veliki detel, vrsta, katere številčno stanje je visoko – naj ne bi kazala preferenc glede vrste dreves, v katerih se razmnožuje. Poleg tega naj bi se ta sova pogosto pojavljala v degradiranih okoljih. Tako naj bi bila pogostejša v urejenem delu Beloveškega gozda. Podobno naj bi se koconogi čuk pogosto naselil v duplinah, ki jih izdolbe črna žolna. Morebitni vpliv zaradi odstranjevanja smrek na 5 % zadevnega območja bi se torej lahko štel za neobstoječega z vidika številčnega stanja malih skovikov in koconogih čukov, ki živijo v Beloveškem gozdu.

250 Poleg tega po finskih podatkih upravljanje gozda z redčenjem dreves, če delež posekanih dreves dolgoročno ne presega 50 % gozdnega prostora, nima negativnih posledic za te vrste, zaradi povečanja dostopnosti hrane pa celo povzroči porast razmnoževanja. Dalje naj bi se velikost populacij navedenih vrst povečala in razširila na nova območja. Drevesa v biocenozi, med katerimi so votla drevesa, naj bi bila prepuščena biološki smrti. Zato naj bi potencialna gnezdišča malega skovika in koconogega čuka ostala dostopna, še zlasti, ker PZO iz leta 2015 določa ukrepe, pri katerih se „pri posegih v okviru gospodarjenja z gozdom ohranijo vsi bori in jelke z vidnimi duplinami, razen v primeru nevarnosti za ljudi“.

b) Presoja Sodišča

251 Člen 5 Direktive o pticah določa, da države članice sprejmejo potrebne ukrepe za uvedbo splošnega sistema varstva vseh vrst ptic iz člena 1 te direktive. Ta sistem med drugim v skladu s členom 5(b) in (d) navedene direktive vsebuje prepoved namernega uničenja ali poškodovanja gnezd in jajc ali odstranjevanja gnezd ter namernega vznemirjanja ptic, zlasti v času razmnoževanja in vzreje mladičev, v taki meri, da bi vznemirjanje postalo moteče glede na cilje iste direktive.

252 Člen 5 Direktive o pticah tako zahteva, da države članice sprejmejo popoln in učinkovit zakonodajni okvir (sodbi z dne 12. julija 2007, Komisija/Avstrija, C-507/04, EU:C:2007:427, točki 103 in 339, ter z dne 26. januarja 2012, Komisija/Poljska, C-192/11, neobjavljena, EU:C:2012:44, točka 25) z izvajanjem – kot določa člen 12 Direktive o habitatih – konkretnih in posebnih varstvenih ukrepov, ki morajo zagotoviti dejansko spoštovanje zgoraj navedenih prepovedi, ki se v bistvu nanašajo na varstvo razmnoževališč in počivališč ptic, ki jih zajema ta direktiva. Poleg tega je treba te prepovedi uporabljati brez časovnih omejitev (sodba z dne 27. aprila 1988, Komisija/Francija, 252/85, EU:C:1988:202, točka 9).

253 V obravnavanem primeru je treba spomniti, da priloga iz leta 2016 in sklep št. 51 med drugim določata sečnjo smrek, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, ter odstranjevanje odmrlih ali odmirajočih dreves.

254 Iz PZO iz leta 2015 pa je nedvoumno razvidno, da so stoletna drevesa, ki jih je napadel osmerozobi smrekov lubadar, in odmrli ali odmirajoča drevesa vsaj pomemben habitat za malega skovika, koconogega čuka, belohrbtega detla in triprstega detla iz Priloge I k Direktivi o pticah. Kot je bilo namreč že ugotovljeno v točkah 167 in 168 te sodbe, je bilo prav odstranjevanje te vrste dreves v tem načrtu opredeljeno kot potencialna nevarnost za te vrste ptic.

255 Zato poljski organi menijo, da jim je s prilogo iz leta 2016 in sklepom št. 51 dovoljeno odstopanje od varstva teh ptic v okviru zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom.

256 Ugotoviti pa je treba, da niti ta priloga niti ta sklep ne vsebujeta omejitve glede starosti dreves, na katera se nanašajo ti ukrepi, ali obdobja, v katerem se bodo lahko isti ukrepi izvajali na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska. Navedena priloga in navedeni sklep tako ne vsebujeta nobene konkretne določbe, katere namen je dejansko preprečiti poškodovanje ali uničenje razmnoževališč ali počivališč zadevnih ptic.

257 S presojo posledic iz leta 2015 v nasprotju s trditvami Republike Poljske ni mogoče omajati te ugotovitve, saj je v točki 4.2.3 te presoje navedeno le, da „je treba zagotoviti [...] prekinitev gozdnogospodarskih ukrepov v času gnezdenja“, pri čemer pa ni ugotovljeno, da so bili sprejeti ukrepi, potrebni za vzpostavitev splošnega sistema varstva za vse vrste prostoživečih ptic.

258 Glede tega je treba, ker se ta država sklicuje na ohranitvene ukrepe, ki jih določa PZO iz leta 2015 in se nanašajo na očitne dupline v borih in jelkah, opozoriti, da – kot je bilo ugotovljeno že v točki 215 te sodbe – iz točke 4.2.4 presoje posledic iz leta 2015 izhaja, da je po mnenju poljskih organov ta načrt

postal „neizvršljiv“, tako da ga ti niso uporabljali. Navedena država članica se torej ne more sklicevati na določbe PZO iz leta 2015 za utemeljitev, da zadevni ukrepi aktivnega gospodarjenja z gozdom ne bodo povzročili poškodovanja ali uničenja razmnoževališč ali počivališč ptic, ki so zaščitene na območju Natura 2000 Puszcza Białowieska.

- 259 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da priloga iz leta 2016 in sklep št. 51, katerih izvajanje bi neizogibno povzročilo poškodovanje ali uničenje razmnoževališč ali počivališč navedenih vrst ptic, ne vsebujeta konkretnih in posebnih varstvenih ukrepov, ki bi omogočali, da se iz njihovega področja uporabe izključijo namerni posegi v življenje in habitat teh ptic, ter da se zagotovi dejansko spoštovanje prepovedi namernega uničenja ali poškodovanja njihovih gnezd in jajc in odstranjevanja njihovih gnezd ter njihovega namernega vznemirjanja, zlasti v času razmnoževanja in vzreje mladičev.
- 260 Z nobeno od teh trditev Republike Poljske ni mogoče omajati te ugotovitve.
- 261 Na prvem mestu, ker se ta država članica sklicuje na širjenje osmerozobega smrekovega lubadarja, je treba zavrnilo vse njene trditve iz razlogov, kakršni so navedeni v točkah od 173 do 181 te sodbe.
- 262 Na drugem mestu, ker Republika Poljska trdi, da so populacije zadevnih ptic ostale nespremenjene ali so se celo povečale, je treba poudariti, da je Sodišče že razsodilo, da taka okoliščina ne more omajati obstoja kršitve člena 4(4) Direktive o pticah, ki od držav članic zahteva, da sprejmejo potrebne ukrepe za preprečitev poslabšanja stanja habitatov ali vznemirjanja, ki vpliva na ptice, tako da obveznosti varstva obstajajo, še preden se ugotovi zmanjšanje števila ptic ali še preden se konkretizira tveganje izumrtja varovane vrste ptic (sodba z dne 14. januarja 2016, Komisija/Bolgarija, C-141/14, EU:C:2016:8, točka 76, in z dne 24. novembra 2016, Komisija/Španija, C-461/14, EU:C:2016:895, točka 83).
- 263 Ugotoviti je treba, da se ti preudarki, ki se nanašajo na splošni sistem varstva ptic iz te določbe, uporabljajo še toliko bolj v okviru posebnega varstva iz člena 5(b) in (d) Direktive o pticah.
- 264 Poudariti je treba tudi, da je Republika Poljska navedla le, da niti navzočnost niti način življenja štirih vrst ptic, ki so značilne za naravne gozdove, in sicer malega skovika, koconogega čuka, belohrbtega detla in triprstega detla, nista ogrožena zaradi zadevnih ukrepov aktivnega gospodarjenja z gozdom. Glede tega se je sklicevala med drugim na podatke za leti 2014 in 2015, da bi dokazala, da se številčno stanje belohrbtih detlov ni zmanjšalo. Taki podatki pa so bili pridobljeni pred uporabo teh ukrepov. Kar zadeva dejstvo, da bi bilo na drugih območjih Natura 2000 na Poljskem mogoče najti večje število belohrbtih detlov in triprstih detlov, kot je navedeno v veljavnem SOP za območje Natura 2000 Puszcza Białowieska, to ne more omajati ugotovitve, da navedeni ukrepi lahko ogrozijo stabilnost populacije teh dveh vrst na zadnji navedenem območju.
- 265 Nazadnje, na tretjem mestu v delu, v katerem Republika Poljska trdi, da sečnja smrek verjetno ne bi znatno ogrozila celovitosti habitata za malega skovika in koconogega čuka, njenih trditev ni mogoče sprejeti, ker po eni strani iz PZO iz leta 2015 jasno izhaja, da so smreke glavni habitat za te vrste ptic, in po drugi strani priloga iz leta 2016 na območju Białowieže v bistvu določa potrojitev količine lesa, ki ga je mogoče izkoriščati, zlasti smrek.
- 266 Zato je četrti očitek, ki se nanaša na kršitev člena 5(b) in (d) Direktive o pticah, utemeljen.
- 267 Zato je treba tožbi, ki jo je vložila Komisija, ugoditi v celoti.
- 268 Glede na vse zgoraj navedeno je treba ugotoviti, da Republika Poljska ni izpolnila svojih obveznosti:
- na podlagi člena 6(3) Direktive o habitatih s tem, da je sprejela prilogo h gozdnogospodarskemu načrtu za gozdnogospodarsko območje Białowieže, ne da bi se prepričala, da se s to prilogo ne bo posegalo v celovitost OPS in POV, ki obsegata območje Natura 2000 Puszcza Białowieska;

- na podlagi člena 6(1) Direktive o habitatih ter člena 4(1) in (2) Direktive o pticah s tem, da ni določila potrebnih ohranitvenih ukrepov, ki bi ustrezali ekološkim zahtevam za naravne habitatne tipe iz Priloge I Direktive o habitatih in za vrste iz Priloge II k navedeni direktivi ter za vrste ptic iz Priloge I k Direktivi o pticah in za redno pojavljajoče se selitvene vrste, ki niso navedene v tej prilogi in za katere sta bili določeni OPS in POV, ki obsegata območje Natura 2000 Puszcza Białowieska;
- na podlagi člena 12(1)(a) in (d) Direktive o habitatih s tem, da ni zagotovila strogega varstva za lesne hrošče, in sicer sijajnega krasnika (*Buprestis splendens*), škrlatnega kukuja (*Cucujus cinnaberinus*), rdečevratca (*Phryganophilus ruficollis*) in *Pytho kolwensis*, navedene v Prilogi IV k tej direktivi, torej ni prepovedala njihovega namernega ubijanja ali vznemirjanja in poškodovanja ali uničevanja njihovih razmnoževališč na gozdnogospodarskem območju Białowieže, in
- na podlagi člena 5(b) in (d) Direktive o pticah s tem, da ni zagotovila varstva vrst ptic, navedenih v členu 1 te direktive, zlasti malega skovika (*Glaucidium passerinum*), koconogega čuka (*Aegolius funereus*), belohrbtega detla (*Dendrocopos leucotos*) in triprstega detla (*Picoides tridactylus*), torej ni zagotovila, da se te vrste na gozdnogospodarskem območju Białowieže v času razmnoževanja in vzreje mladičev ne ubijajo ali vznemirjajo ter da se njihova gnezda in jajca namerno ne uničujejo, poškodujejo ali odstranjujejo.

VI. Stroški

²⁶⁹ V skladu s členom 138(1) Poslovnika se plačilo stroškov na predlog naloži neuspeli stranki. Ker je Komisija predlagala, naj se plačilo stroškov naloži Republiki Poljski, in ker ta s tožbenimi razlogi ni uspela, se ji naloži plačilo stroškov.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

1. Republika Poljska ni izpolnila svojih obveznosti:

- na podlagi člena 6(3) Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst, kakor je bila spremenjena z Direktivo Sveta 2013/17/EU z dne 13. maja 2013, s tem, da je sprejela prilogo h gozdnogospodarskemu načrtu za gozdnogospodarsko območje Białowieže, ne da bi se prepričala, da se s to prilogo ne bo posegalo v celovitost območja, pomembnega za Skupnost, in posebnega območja varstva PLC200004 Puszcza Białowieska;
- na podlagi člena 6(1) Direktive 92/43, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2013/17, ter člena 4(1) in (2) Direktive 2009/147/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 30. novembra 2009 o ohranjanju prosto živečih ptic, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2013/17, ker ni določila potrebnih ohranitvenih ukrepov, ki bi ustrezali ekološkim zahtevam za naravne habitatne tipe iz Priloge I k Direktivi 92/43, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2013/17, in za vrste iz Priloge II k tej direktivi ter za vrste ptic, navedene v Prilogi I k Direktivi 2009/147, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2013/17, in za redno pojavljajoče se selitvene vrste, ki niso navedene v tej prilogi in za katere sta bili določeni območje, pomembno za Skupnost, in posebno območje varstva PLC200004 Puszcza Białowieska;
- na podlagi člena 12(1)(a) in (d) Direktive 92/43, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2013/17, s tem, da ni zagotovila strogega varstva za lesne hrošče, in sicer sijajnega krasnika (*Buprestis splendens*), škrlatnega kukuja (*Cucujus cinnaberinus*), rdečevratca

(*Phryganophilus ruficollis*) in *Pytho kolwensis*, navedene v Prilogi IV k tej direktivi, torej ni prepovedala njihovega namernega ubijanja ali vznemirjanja in poškodovanja ali uničevanja njihovih razmnoževališč na gozdnogospodarskem območju Białowieże, in

- na podlagi člena 5(b) in (d) Direktive 2009/147, kakor je bila spremenjena z Direktivo 2013/17, s tem, da ni zagotovila varstva vrst ptic, navedenih v členu 1 te direktive, zlasti malega skovika (*Glaucidium passerinum*), koconogega čuka (*Aegolius funereus*), belohrbtega detla (*Dendrocopos leucotos*) in triprstega detla (*Picoides tridactylus*), torej ni zagotovila, da se te vrste na gozdnogospodarskem območju Białowieże v času razmnoževanja in vzreje mladičev ne ubijajo ali vznemirjajo ter da se njihova gnezda in jajca namerno ne uničujejo, poškodujejo ali odstranjujejo.

2. Republiki Poljski se naloži plačilo stroškov.

Podpisi